

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Θέμα: Νομική προστασία ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς

Ονοματεπώνυμο: Μπίφανη Μαρία

Καθηγητής: Μπότη Μαρία

Τμήμα: Αρχειονομίας, βιβλιοθηκονομίας, μουσειολογίας

Αύγουστος, 2023

Περιεχόμενα

Περίληψη4

Abstract5

Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή στην ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά6

1.1 Ορισμός και σημασία της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς6

1.1.1 Ορισμός της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς6

1.1.2 Σημασία και αξία της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς7

1.2 Προκλήσεις στην προστασία της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς9

1.2.1 Τρωτά σημεία της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς9

1.3 Ορισμός του όρου «πνευματική ιδιοκτησία»11

1.4 Ορισμός του όρου «νομική προστασία»13

Κεφάλαιο 2: Νομικό πλαίσιο για την προστασία της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς16

2.1 Εθνική νομοθεσία για την ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά16

2.1.1 Επισκόπηση των νομικών προσεγγίσεων σε διάφορες χώρες16

2.2 Δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά19

2.2.1 Σκέψεις σχετικά με τα πνευματικά δικαιώματα για την ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά19

2.3 Διεθνείς συμφωνίες και κατευθυντήριες γραμμές20

2.3.1 Ο ρόλος της UNESCO στη διαφύλαξη της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς20

2.3.2 Βασικές διεθνείς συμφωνίες και κατευθυντήριες γραμμές22

Κεφάλαιο 3: Συγκριτική ανάλυση των νομικών πλαισίων25

3.1 Νομική προστασία της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς στη Γαλλία25

3.1.1 Επισκόπηση της γαλλικής νομοθεσίας και των κανονισμών25

3.1.2 Μελέτες περιπτώσεων και βέλτιστες πρακτικές26

3.2 Νομική προστασία της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς στην Αγγλία28

3.2.1282828

3.2.2303030

3.3 Νομική προστασία της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς στην Ιταλία32

3.3.1 Ιταλικό νομικό πλαίσιο για την ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά32

Κεφάλαιο 4: Αναδυόμενες τάσεις και μελλοντικές κατευθύνσεις35

4.1 Τεχνολογικές καινοτομίες και προκλήσεις35

4.1.1 Επιπτώσεις των αναδυόμενων τεχνολογιών στην ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά35

4.1.2 Αντιμετώπιση τεχνικών εμποδίων και ζητημάτων διατήρησης	36
4.2 Διεθνής συνεργασία και συμπόρευση	37
4.3 Μελλοντικές προοπτικές για τη νομική προστασία της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς	38
Συμπεράσματα	40

Περίληψη

Αυτή η ολοκληρωμένη εργασία εμβαθύνει στον πολύπλευρο τομέα της νομικής προστασίας της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς, εξερευνώντας τα εξελισσόμενα τοπία της Γαλλίας, της Αγγλίας και της Ιταλίας. Η εργασία περιηγείται μέσα από τέσσερα ξεχωριστά κεφάλαια, καθένα από τα οποία εξετάζει σχολαστικά κρίσιμες πτυχές του νομικού πλαισίου, τεχνολογικές καινοτομίες, πρωτοβουλίες συνεργασίας και μελλοντικές κατευθύνσεις στη διατήρηση και διάδοση της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς. Το Κεφάλαιο 1 εισάγει τις θεμελιώδεις έννοιες και τη σημασία της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς, θέτοντας τις βάσεις για μια εις βάθος διερεύνηση. Το Κεφάλαιο 2 εμβαθύνει στα νομικά πλαίσια διαφόρων χωρών, συμπεριλαμβανομένων των Ηνωμένων Πολιτειών, της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του Ηνωμένου Βασιλείου, του Καναδά, της Αυστραλίας, της Ινδίας, της Κίνας, της Βραζιλίας και της Νότιας Αφρικής, παρέχοντας μια ολοκληρωμένη επισκόπηση των προσεγγίσεων τους όσον αφορά την πνευματική ιδιοκτησία, τα πνευματικά δικαιώματα και τα δικαιώματα πρόσβασης. Στο Κεφάλαιο 3, μια αιχμηρή συγκριτική ανάλυση αναλύει τη νομική προστασία της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς στη Γαλλία, την Αγγλία και την Ιταλία, εξετάζοντας βασικές νομοθετικές διατάξεις, κανονισμούς, μελέτες περιπτώσεων και πρωτοβουλίες συνεργασίας. Η συζήτηση διατρέχει τις αναδυόμενες τάσεις, όπως η ενσωμάτωση καινοτόμων τεχνολογιών, συμπεριλαμβανομένης της εικονικής πραγματικότητας, της τεχνητής νοημοσύνης και της αλυσίδας μπλοκ (blockchain), καθώς και τις προκλήσεις που θέτουν οι ηθικοί προβληματισμοί, η προσβασιμότητα και η μακροπρόθεσμη διατήρηση. Το αποκορύφωμα αυτής της εργασίας, το Κεφάλαιο 4, προεκτείνει τη μελλοντική πορεία της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς, οραματιζόμενο ένα τοπίο που διαμορφώνεται από την ενισχυμένη εξατομίκευση, τη διεπιστημονική συνεργασία, την παγκόσμια προσβασιμότητα, τα ηθικά πλαίσια και τις προσαρμοστικές στρατηγικές διατήρησης. Καθ' όλη τη διάρκεια, η εργασία υπογραμμίζει το απαραίτητο της διεθνούς συνεργασίας και των κοινών προσπάθειών για τη διαφύλαξη της παγκόσμιας ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς, παραμένοντας παράλληλα συντονισμένη με τη δυναμική αλληλεπίδραση του δικαίου, της τεχνολογίας και του πολιτισμού.

Λέξεις κλειδιά: ψηφιοποίηση, πνευματική ιδιοκτησία, πολιτιστική κληρονομιά, νομική προστασία

Abstract

This comprehensive assignment delves into the multifaceted domain of legal protection for digital cultural heritage, exploring the evolving landscapes of France, England, and Italy. The assignment navigates through four distinct chapters, each meticulously examining critical aspects of the legal framework, technological innovations, collaborative initiatives, and future directions in the preservation and dissemination of digital cultural heritage. Chapter 1 introduces the foundational concepts and significance of digital cultural heritage, setting the stage for an in-depth exploration. Chapter 2 delves into the legal frameworks of various countries, including the United States, European Union, United Kingdom, Canada, Australia, India, China, Brazil, and South Africa, providing a comprehensive overview of their approaches to intellectual property, copyright, and access rights. In Chapter 3, an incisive comparative analysis dissects the legal protection of digital cultural heritage in France, England, and Italy, examining key legislation, regulations, case studies, and collaborative initiatives. The discussion traverses emerging trends, such as the integration of innovative technologies, including virtual reality, artificial intelligence, and blockchain, and the challenges posed by ethical considerations, accessibility, and long-term preservation. The culmination of this assignment, Chapter 4, extrapolates the future trajectory of digital cultural heritage, envisioning a landscape shaped by enhanced personalization, interdisciplinary collaboration, global accessibility, ethical frameworks, and adaptive preservation strategies. Throughout, the assignment underscores the indispensability of international cooperation and shared endeavors in safeguarding the world's digital cultural heritage, while remaining attuned to the dynamic interplay of law, technology, and culture.

Keywords: digitisation, intellectual property, cultural heritage, legal protection

Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή στην ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά

1.1 Ορισμός και σημασία της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς

1.1.1 Ορισμός της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς

Η ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά αναφέρεται στη συλλογή πολιτιστικών τεχνουργημάτων, αντικειμένων, εκφράσεων και παραδόσεων από διάφορους ανθρώπινους πολιτισμούς που έχουν ψηφιοποιηθεί και διατηρηθεί σε ψηφιακές μορφές. Περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα υλικών και άυλων πολιτιστικών στοιχείων, όπως ιστορικά έγγραφα, έργα τέχνης, αρχαιολογικά ευρήματα, λογοτεχνία, μουσική, χορό, προφορικές παραδόσεις, θρησκευτικές πρακτικές και άλλα, τα οποία έχουν μετατραπεί σε ψηφιακά δεδομένα για να διασφαλιστεί η ύπαρξη, η προσβασιμότητα και η μετάδοσή τους στις μελλοντικές γενιές (Munster et al., 2019).

Η ψηφιακή κληρονομιά αποτελείται από ηλεκτρονικό υλικό διαχρονικής αξίας που πρέπει να διατηρηθεί για τις μελλοντικές γενιές. Η ψηφιακή κληρονομιά προέρχεται από διάφορες κοινότητες, βιομηχανίες, τομείς και περιοχές. Δεν έχουν όλα τα ψηφιακά υλικά διαχρονική αξία, αλλά εκείνα που έχουν απαιτούν ενεργές προσεγγίσεις διατήρησης, εάν πρόκειται να διατηρηθεί η συνέχεια της ψηφιακής κληρονομιάς. Η κληρονομιά εξηγείται στα έγγραφα της UNESCO ως "η κληρονομιά μας από το παρελθόν, αυτό με το οποίο ζούμε σήμερα και αυτό που μεταβιβάζουμε στις μελλοντικές γενιές". Κληρονομιά είναι κάτι που μεταβιβάζεται, ή πρέπει να μεταβιβάζεται, από γενιά σε γενιά επειδή έχει αξία (UNESCO, n.d.).

Η διαδικασία ψηφιοποίησης της πολιτιστικής κληρονομιάς περιλαμβάνει τη χρήση προηγμένων τεχνολογιών, όπως σαρωτές, κάμερες, τρισδιάστατη απεικόνιση και λογισμικό ψηφιοποίησης, για τη δημιουργία ψηφιακών αντιγράφων φυσικών αντικειμένων ή για την καταγραφή και αποτύπωση άυλων πολιτιστικών πρακτικών σε μορφές πολυμέσων. Αυτές οι ψηφιακές αναπαραστάσεις αποθηκεύονται, διαχειρίζονται και διατίθενται μέσω ψηφιακών αποθετηρίων, αρχείων, βιβλιοθηκών, μουσείων και διαδικτυακών πλατφορμών (Pouloupoulos, & Wallace, 2022).

Η ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά εξυπηρετεί πολλαπλούς σκοπούς, όπως:

- Διατήρηση: Η ψηφιοποίηση συμβάλλει στην προστασία των πολιτιστικών αντικειμένων από τη φυσική υποβάθμιση, τη φθορά και

την απώλεια λόγω περιβαλλοντικών παραγόντων, καταστροφών ή ανθρώπινης παρέμβασης.

- Προσβασιμότητα: Με τη μετατροπή της πολιτιστικής κληρονομιάς σε ψηφιακές μορφές, γίνεται πιο προσιτή σε ένα ευρύτερο παγκόσμιο κοινό, υπερβαίνοντας γεωγραφικά και χρονικά εμπόδια.
- Εκπαίδευση και έρευνα: Η ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά παρέχει πολύτιμους πόρους για μελετητές, ερευνητές και εκπαιδευτικούς για τη μελέτη, ανάλυση και ερμηνεία διαφόρων πτυχών του ανθρώπινου πολιτισμού και της ιστορίας (Poulopoulos, & Wallace, 2022).
- Προώθηση και πολιτιστικές ανταλλαγές: Οι ψηφιακές πλατφόρμες δίνουν τη δυνατότητα σε πολιτιστικά ιδρύματα και κοινότητες να μοιράζονται την κληρονομιά τους με τον κόσμο, προωθώντας τη διαπολιτισμική κατανόηση και εκτίμηση.
- Πολιτιστική ταυτότητα και αναζωογόνηση: Η ψηφιοποίηση επιτρέπει στις κοινότητες να διατηρήσουν και να αναζωογονήσουν τις παραδοσιακές πρακτικές, τις γλώσσες και τα έθιμά τους, ενισχύοντας την πολιτιστική τους ταυτότητα (Dragoni, Tonelli, & Moretti, 2017).

Ωστόσο, η ψηφιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς εγείρει επίσης προκλήσεις που σχετίζονται με τα πνευματικά δικαιώματα, τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, τις δεοντολογικές εκτιμήσεις και τη διατήρηση των δεδομένων. Απαιτεί προσεκτική διαχείριση, συνεργασία μεταξύ διαφόρων ενδιαφερόμενων φορέων και τήρηση διεθνών προτύπων και βέλτιστων πρακτικών για να διασφαλιστεί η ακεραιότητα και η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς για τις μελλοντικές γενιές (Poulopoulos, & Wallace, 2022).

1.1.2 Σημασία και αξία της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς

Στην ψηφιακή εποχή, η πολιτιστική κληρονομιά διαδραματίζει ζωτικό ρόλο στη διατήρηση και προώθηση της πλούσιας ιστορίας και ταυτότητας των κοινωνιών παγκοσμίως. Καθώς η τεχνολογία συνεχίζει να εξελίσσεται, η ψηφιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς έχει αναδειχθεί σε ισχυρό εργαλείο για τη διαφύλαξη, τη διάδοση και την πρόσβαση στην κοινή μας κληρονομιά.

Η ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά χρησιμεύει ως εκπαιδευτικός πόρος, παρέχοντας ένα τεράστιο αποθετήριο πληροφοριών προσβάσιμο σε άτομα, φοιτητές

και μελετητές παγκοσμίως. Όπως υποστηρίζουν οι Rizvic et al., (2019), η ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά επιτρέπει τον εκδημοκρατισμό της γνώσης, επιτρέποντας τη διάδοση της πολιτιστικής κληρονομιάς πέρα από γεωγραφικά και κοινωνικά όρια. Οι διαδικτυακές πλατφόρμες, τα εικονικά μουσεία και τα ψηφιοποιημένα αρχεία καθιστούν τα πολιτιστικά αντικείμενα, τα ιστορικά έγγραφα και τις παραδοσιακές πρακτικές άμεσα διαθέσιμα, προωθώντας τη βαθύτερη κατανόηση και εκτίμηση διαφορετικών πολιτισμών.

Με την ψηφιοποίηση των πολιτιστικών αντικειμένων και των ιστορικών αρχείων, οι επαγγελματίες σε διάφορους τομείς μπορούν να διεξάγουν έρευνα και ανάλυση χωρίς να διακινδυνεύουν ζημιές στα πρωτότυπα αντικείμενα. Η ψηφιακή διατήρηση επιτρέπει τη μακροπρόθεσμη διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς, εξασφαλίζοντας την επιβίωσή της για τις μελλοντικές γενιές. Τα ψηφιακά αρχεία διευκολύνουν επίσης τη διασυνοριακή συνεργατική έρευνα, ενθαρρύνοντας την ολοκληρωμένη διερεύνηση των πολιτιστικών συνδέσεων και επιρροών. Η ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά διαδραματίζει επίσης καθοριστικό ρόλο στην προώθηση του τουρισμού και στην προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης. Οι ψηφιακές αναπαραστάσεις της πολιτιστικής κληρονομιάς προσελκύουν ένα ευρύτερο κοινό, παρακινώντας τα άτομα να επισκεφθούν πολιτιστικούς χώρους και να βιώσουν πολιτιστικές εκδηλώσεις. Οι εικονικές περιηγήσεις, οι εφαρμογές επαυξημένης πραγματικότητας και οι διαδραστικές εκθέσεις προσελκύουν τους τουρίστες και βελτιώνουν τις εμπειρίες τους, συμβάλλοντας έτσι στη βιώσιμη ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού και των τοπικών οικονομιών (Navarrete, 2013).

Ακόμη, η ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά λειτουργεί ως καταλύτης για τη διατήρηση απειλούμενων γλωσσών, παραδόσεων και εθίμων. Η ψηφιοποίηση δίνει τη δυνατότητα στις περιθωριοποιημένες κοινότητες να διεκδικήσουν και να διαφυλάξουν την πολιτιστική τους ταυτότητα". Η διαδικτυακή διάδοση της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς αναζωογονεί τις παραδοσιακές πρακτικές και τα έθιμα, ενισχύοντας το αίσθημα υπερηφάνειας και συνέχειας μεταξύ των κοινοτήτων που αντιμετωπίζουν πολιτιστικές απειλές. Τέλος η ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά παρέχει μια ανεκτίμητη προστασία από πιθανές φυσικές καταστροφές, ένοπλες συγκρούσεις και ανθρωπογενείς καταστροφές. Η ψηφιοποιημένη πολιτιστική κληρονομιά λειτουργεί ως εφεδρικό αντίγραφο, διασφαλίζοντας ότι ακόμη και σε περίπτωση φυσικής απώλειας, η ουσία της κληρονομιάς μας παραμένει. Τα ψηφιακά αντίγραφα

επιτρέπουν την ταχεία ανάκτηση και τις προσπάθειες ανασυγκρότησης, μετριάζοντας τις επιπτώσεις απρόβλεπτων γεγονότων στους πολιτιστικούς θησαυρούς (Rizvic et al., 2019),

1.2 Προκλήσεις στην προστασία της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς

1.2.1 Τρωτά σημεία της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς

Στην εποχή της ψηφιοποίησης και των ραγδαίων τεχνολογικών εξελίξεων, η ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά αντιμετωπίζει διάφορα προβλήματα που απειλούν τη διατήρηση, την προσβασιμότητα και την αυθεντικότητά της. Τα τρωτά αυτά σημεία απορρέουν από έναν συνδυασμό τεχνολογικών, κοινωνικών και θεσμικών παραγόντων. Ακολουθούν ορισμένα από τα βασικά τρωτά σημεία:

- Ψηφιακή φθορά και παλαιώση: Οι ψηφιακές μορφές, οι πλατφόρμες και τα μέσα αποθήκευσης έχουν περιορισμένη διάρκεια ζωής. Καθώς οι τεχνολογίες εξελίσσονται, οι παλαιότεροι μορφότευποι καθίστανται παρωχημένοι, οδηγώντας στην απώλεια πολύτιμου πολιτιστικού περιεχομένου χωρίς έγκαιρη μετάβαση ή προσπάθειες διατήρησης (Kioumars, Plevris, & Shabani, 2022).
- Απειλές κυβερνοασφάλειας: Τα ψηφιακά αποθετήρια πολιτιστικής κληρονομιάς είναι ευάλωτα σε επιθέσεις στον κυβερνοχώρο, παραβιάσεις δεδομένων και επιθέσεις ransomware. Τέτοια περιστατικά μπορεί να οδηγήσουν στην απώλεια, αλλοίωση ή κλοπή πολύτιμων αντικειμένων, ιστορικών εγγράφων και ευαίσθητων πληροφοριών (Lercari et al., 2016).
- Ζητήματα πνευματικών δικαιωμάτων και πνευματικής ιδιοκτησίας: Το ψηφιοποιημένο πολιτιστικό περιεχόμενο συνεπάγεται συχνά την πλοήγηση σε πολύπλοκους νόμους περί πνευματικών δικαιωμάτων και δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η κακή διαχείριση ή η ασαφής ιδιοκτησία μπορεί να οδηγήσει σε νομικές διαφορές, παρεμποδίζοντας την πρόσβαση και τη διάδοση (Kioumars, Plevris, & Shabani, 2022).
- Απώλεια δεδομένων και τυχαία διαγραφή: Ανθρώπινα λάθη, δυσλειτουργίες του συστήματος ή φυσικές καταστροφές μπορεί να οδηγήσουν σε απώλεια δεδομένων ή τυχαία διαγραφή ψηφιοποιημένης

πολιτιστικής κληρονομιάς, επηρεάζοντας ανεπανόρθωτα την κατανόηση του παρελθόντος (Lercari et al., 2016).

- Έλλειψη τυποποίησης: Οι ασυνεπείς μορφές δεδομένων και τα πρότυπα μεταδεδομένων καθιστούν δύσκολη την ανταλλαγή, ερμηνεία και ενσωμάτωση της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς σε διάφορες πλατφόρμες και ιδρύματα, εμποδίζοντας την απρόσκοπτη προσβασιμότητα και διαλειτουργικότητα.
- Ψηφιακό χάσμα και προσβασιμότητα: Το ψηφιακό χάσμα αποτελεί σημαντική πρόκληση, περιορίζοντας την πρόσβαση στην ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά μεταξύ ορισμένων δημογραφικών ομάδων, περιοχών και κοινωνικοοικονομικών ομάδων, διαιωνίζοντας τις ανισότητες στη γνώση και την πολιτιστική κατανόηση.
- Ανησυχίες εμπιστοσύνης και αυθεντικότητας: Το ψηφιακό περιεχόμενο μπορεί εύκολα να παραποιηθεί και να αλλοιωθεί, εγείροντας ανησυχίες σχετικά με την αυθεντικότητα και την αξιοπιστία της ψηφιοποιημένης πολιτιστικής κληρονομιάς, ιδίως στο πλαίσιο της διαδικτυακής διάδοσης (Lercari et al., 2016).
- Χρηματοδότηση και βιωσιμότητα: Η συντήρηση και η ενημέρωση των ψηφιακών αποθετηρίων απαιτεί συνεχή χρηματοδότηση και θεσμική δέσμευση. Η ανεπάρκεια πόρων μπορεί να οδηγήσει σε παραμέληση, εμποδίζοντας τις μακροπρόθεσμες προσπάθειες διατήρησης (Kioumarsi, Plevris, & Shabani, 2022).
- Προστασία της ιδιωτικής ζωής και ηθικές ανησυχίες: Η ψηφιοποίηση πολιτιστικών αντικειμένων μπορεί να περιλαμβάνει ευαίσθητες πληροφορίες σχετικά με άτομα ή κοινότητες. Η διασφάλιση της προστασίας της ιδιωτικής ζωής και των δεοντολογικών πρακτικών κατά την κοινή χρήση τέτοιων δεδομένων είναι απαραίτητη.
- Προκλήσεις ψηφιακής διατήρησης: Η διασφάλιση της μακροπρόθεσμης διατήρησης της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς απαιτεί συνεχή παρακολούθηση, μετάβαση και περιοδικές ενημερώσεις για την προσαρμογή στις μεταβαλλόμενες τεχνολογίες και μορφές (Kioumarsi, Plevris, & Shabani, 2022).

Τα τρωτά σημεία που αντιμετωπίζει η ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά είναι πολύπλοκα και πολύπλευρα. Η αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων απαιτεί συνεργατικές προσπάθειες μεταξύ πολιτιστικών ιδρυμάτων, κυβερνήσεων, τεχνολόγων και κοινοτήτων. Η έμφαση στην κυβερνοασφάλεια, την τυποποίηση, την προσβασιμότητα και τη βιώσιμη χρηματοδότηση θα είναι ζωτικής σημασίας για τη διαφύλαξη της ποικιλόμορφης πολιτιστικής μας κληρονομιάς για τις σημερινές και τις μελλοντικές γενιές.

1.3 Ορισμός του όρου «πνευματική ιδιοκτησία»

Η πνευματική ιδιοκτησία είναι μια ευρεία κατηγοριοποιημένη περιγραφή για το σύνολο των άυλων περιουσιακών στοιχείων που ανήκουν και προστατεύονται νομικά από μια εταιρεία ή ένα άτομο από εξωτερική χρήση ή εφαρμογή χωρίς τη συγκατάθεσή του. Ένα άυλο περιουσιακό στοιχείο είναι ένα μη φυσικό περιουσιακό στοιχείο που ανήκει σε μια εταιρεία ή ένα άτομο. Η έννοια της διανοητικής ιδιοκτησίας σχετίζεται με το γεγονός ότι ορισμένα προϊόντα της ανθρώπινης διάνοιας θα πρέπει να έχουν τα ίδια προστατευτικά δικαιώματα που ισχύουν για τα υλικά αγαθά, τα οποία ονομάζονται υλικά περιουσιακά στοιχεία. Οι περισσότερες ανεπτυγμένες οικονομίες έχουν θεσπίσει νομικά μέτρα για την προστασία και των δύο μορφών ιδιοκτησίας (Wipo n.d).

Οι εταιρείες είναι επιμελείς όταν πρόκειται για τον εντοπισμό και την προστασία της διανοητικής ιδιοκτησίας, επειδή έχει τόσο μεγάλη αξία στη σημερινή οικονομία της γνώσης που βασίζεται όλο και περισσότερο στη γνώση. Επίσης, η παραγωγή πολύτιμης πνευματικής ιδιοκτησίας απαιτεί μεγάλες επενδύσεις σε μυαλό και χρόνο εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού. Αυτό μεταφράζεται σε βαριές επενδύσεις από οργανισμούς και άτομα στις οποίες δεν πρέπει να έχουν πρόσβαση άλλοι χωρίς δικαιώματα (Draho, 2016). Η άντληση αξίας από τη διανοητική ιδιοκτησία και η παρεμπόδιση άλλων να αντλήσουν αξία από αυτήν αποτελεί σημαντική ευθύνη για κάθε εταιρεία. Η πνευματική ιδιοκτησία μπορεί να λάβει πολλές μορφές. Αν και πρόκειται για άυλο περιουσιακό στοιχείο, η πνευματική ιδιοκτησία μπορεί να είναι πολύ πιο πολύτιμη από τα υλικά περιουσιακά στοιχεία μιας εταιρείας. Η διανοητική ιδιοκτησία μπορεί να αποτελεί ανταγωνιστικό πλεονέκτημα και, ως εκ τούτου, φυλάσσεται και προστατεύεται σθεναρά από τις εταιρείες που την κατέχουν (Fink, & Maskus, 2005).

Τύποι πνευματικής ιδιοκτησίας:

1. Διπλώματα ευρεσιτεχνίας

Μια πατέντα είναι ένα δικαίωμα ιδιοκτησίας για έναν επενδυτή που συνήθως χορηγείται από μια κυβερνητική υπηρεσία, όπως το Γραφείο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας και Εμπορικών Σημάτων των ΗΠΑ. Το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας παρέχει στον εφευρέτη αποκλειστικά δικαιώματα στην εφεύρεση, η οποία μπορεί να είναι σχέδιο, διαδικασία, βελτίωση ή φυσική εφεύρεση, όπως μια μηχανή. Οι εταιρείες τεχνολογίας και λογισμικού διαθέτουν συχνά διπλώματα ευρεσιτεχνίας για τα σχέδιά τους. Για παράδειγμα, το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας για τον προσωπικό υπολογιστή κατατέθηκε το 1980 από τον Steve Jobs και άλλους τρεις συναδέλφους του στην Apple Inc. (Hall, & Harhoff, 2012).

2. Πνευματικά δικαιώματα

Τα πνευματικά δικαιώματα παρέχουν στους συγγραφείς και δημιουργούς πρωτότυπου υλικού το αποκλειστικό δικαίωμα χρήσης, αντιγραφής ή αναπαραγωγής του υλικού τους. Οι συγγραφείς βιβλίων έχουν τα έργα τους κατοχυρωμένα με πνευματικά δικαιώματα, όπως και οι μουσικοί καλλιτέχνες. Τα πνευματικά δικαιώματα δηλώνουν επίσης ότι οι αρχικοί δημιουργοί μπορούν να δώσουν σε οποιονδήποτε την άδεια μέσω μιας συμφωνίας αδειοδότησης να χρησιμοποιήσει το έργο (Sprigman, 2017).

3. Εμπορικά σήματα

Ένα εμπορικό σήμα είναι ένα σύμβολο, μια φράση ή ένα διακριτικό που είναι αναγνωρίσιμο και αντιπροσωπεύει ένα προϊόν που το διαχωρίζει νομικά από άλλα προϊόντα. Ένα εμπορικό σήμα εκχωρείται αποκλειστικά σε μια εταιρεία, πράγμα που σημαίνει ότι η εταιρεία είναι ιδιοκτήτρια του εμπορικού σήματος, ώστε να μην μπορούν άλλοι να το χρησιμοποιήσουν ή να το αντιγράψουν. Ένα εμπορικό σήμα συνδέεται συχνά με το εμπορικό σήμα μιας εταιρείας. Για παράδειγμα, το λογότυπο και το εμπορικό σήμα "Coca-Cola", ανήκει στην Coca-Cola Company (ΚΟ) (Blackett, 2016).

4. Franchises

Το franchise είναι μια άδεια που αγοράζει μια εταιρεία, ένα άτομο ή ένα κόμμα, που ονομάζεται δικαιοδόχος, και του επιτρέπει να χρησιμοποιεί το όνομα, το εμπορικό σήμα, τις ιδιότητες γνώσεις και τις διαδικασίες μιας εταιρείας, του δικαιοπάροχου. Ο δικαιοδόχος είναι συνήθως ένας ιδιοκτήτης μικρής επιχείρησης ή επιχειρηματίας που λειτουργεί το κατάστημα ή το franchise. Η άδεια επιτρέπει στον δικαιοδόχο να πωλεί ένα προϊόν ή να παρέχει μια υπηρεσία με το όνομα της εταιρείας. Σε αντάλλαγμα, ο δικαιοπάροχος λαμβάνει ένα αρχικό ποσό και συνεχή τέλη αδειοδότησης από τον δικαιοδόχο. Παραδείγματα εταιρειών που χρησιμοποιούν το επιχειρηματικό μοντέλο franchise περιλαμβάνουν την United Parcel Service (UPS) και την McDonald's Corporation (MCD) (Perrigot, Watson, & Dada, 2021).

5. Εμπορικά μυστικά

Το εμπορικό μυστικό είναι μια διαδικασία ή πρακτική μιας εταιρείας που δεν αποτελεί δημόσια πληροφορία, η οποία παρέχει οικονομικό όφελος ή πλεονέκτημα στην εταιρεία ή στον κάτοχο του εμπορικού μυστικού. Τα εμπορικά μυστικά πρέπει να προστατεύονται ενεργά από την εταιρεία και είναι συνήθως το αποτέλεσμα της έρευνας και της ανάπτυξης μιας εταιρείας (γι' αυτό και ορισμένοι εργοδότες απαιτούν την υπογραφή συμφωνιών μη αποκάλυψης ή NDA). Παραδείγματα εμπορικών μυστικών θα μπορούσαν να είναι ένα σχέδιο, ένα πρότυπο, μια συνταγή, ένας τύπος ή μια αποκλειστική διαδικασία. Τα εμπορικά μυστικά χρησιμοποιούνται για τη δημιουργία ενός επιχειρηματικού μοντέλου που διαφοροποιεί τις προσφορές της εταιρείας στους πελάτες της, παρέχοντας ανταγωνιστικό πλεονέκτημα (Hrdy, 2019).

6. Ψηφιακά περιουσιακά στοιχεία

Τα ψηφιακά περιουσιακά στοιχεία αναγνωρίζονται επίσης όλο και περισσότερο ως ΔΠ. Αυτά θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν ιδιόκτητο κώδικα ή αλγόριθμους λογισμικού και διαδικτυακό ψηφιακό περιεχόμενο (Miric, Boudreau, & Jeppesen, 2019).

1.4 Ορισμός του όρου «νομική προστασία»

Η "νομική προστασία" αναφέρεται στις εγγυήσεις και τα μέτρα που παρέχει ο νόμος στα άτομα, τις οντότητες ή τα δικαιώματά τους, διασφαλίζοντας ότι προστατεύονται από βλάβη, εκμετάλλευση ή αθέμιτη μεταχείριση. Αυτές οι προστασίες συνήθως θεσπίζονται και επιβάλλονται από το νομικό σύστημα μιας

χώρας για την προάσπιση των δικαιωμάτων και των συμφερόντων των πολιτών και τη διατήρηση της κοινωνικής τάξης.

Οι νομικές προστασίες μπορεί να περιλαμβάνουν διάφορες πτυχές της ζωής, όπως:

- Ατομικά δικαιώματα: Ο νόμος μπορεί να παρέχει προστασία για θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες, όπως το δικαίωμα στη ζωή, την ελευθερία και την προσωπική ασφάλεια, την ελευθερία του λόγου, τη θρησκεία και την ιδιωτική ζωή.
- Περιουσιακά δικαιώματα: Η νομική προστασία μπορεί να διασφαλίσει την ιδιοκτησία των ατόμων σε περιουσιακά στοιχεία, τόσο υλικά (π.χ. ακίνητα, οχήματα) όσο και άυλα (π.χ. πνευματική ιδιοκτησία όπως διπλώματα ευρεσιτεχνίας, πνευματικά δικαιώματα και εμπορικά σήματα).
- Συμβατικά δικαιώματα: Τα νομικά πλαίσια μπορούν να διασφαλίσουν ότι οι συμβάσεις μεταξύ των μερών εφαρμόζονται και γίνονται σεβαστές, προσφέροντας προσφυγή σε περίπτωση παραβιάσεων ή διαφορών.
- Εργασιακά δικαιώματα: Η εργατική νομοθεσία μπορεί να παρέχει προστασία στους εργαζομένους, συμπεριλαμβανομένων των νόμων για τον κατώτατο μισθό, των κανονισμών για την ασφάλεια στους χώρους εργασίας και των απαγορεύσεων κατά των διακρίσεων.
- Προστασία των καταναλωτών: Τα νομικά μέτρα μπορούν να προστατεύουν τους καταναλωτές από δόλιες πρακτικές, διασφαλίζοντας την ασφάλεια των προϊόντων και παρέχοντας μηχανισμούς επίλυσης διαφορών με τις επιχειρήσεις.
- Πολιτικές ελευθερίες: Τα νομικά μέτρα προστασίας μπορούν να διασφαλίσουν τις ατομικές ελευθερίες και ελευθερίες από κυβερνητικές καταπατήσεις, όπως η προστασία από παράνομες συλλήψεις ή κρατήσεις.
- Οικογενειακό δίκαιο: Η νομική προστασία μπορεί να καλύπτει πτυχές όπως ο γάμος, το διαζύγιο, η επιμέλεια των παιδιών και η υιοθεσία,

εξασφαλίζοντας δίκαιη μεταχείριση και επίλυση ζητημάτων που σχετίζονται με την οικογένεια.

- Ανθρώπινα δικαιώματα: Τα νομικά πλαίσια συχνά ενσωματώνουν προστασία κατά των διακρίσεων που βασίζονται σε παράγοντες όπως η φυλή, το φύλο, η θρησκεία ή η αναπηρία.
- Προστασία του περιβάλλοντος: Μπορούν να θεσπιστούν νομικά μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος, τη ρύθμιση της ρύπανσης και την προώθηση βιώσιμων πρακτικών (Hildebrandt, & Koops, 2010).

Η έκταση και η φύση της νομικής προστασίας διαφέρουν από δικαιοδοσία σε δικαιοδοσία, καθώς επηρεάζονται από το νομικό σύστημα, το σύνταγμα, τα καταστατικά και τις διεθνείς συνθήκες και συμβάσεις μιας χώρας. Ο πρωταρχικός σκοπός της νομικής προστασίας είναι η προάσπιση του κράτους δικαίου, η διασφάλιση της δικαιοσύνης και η δημιουργία μιας δίκαιης και εύρυθμης κοινωνίας.

Κεφάλαιο 2: Νομικό πλαίσιο για την προστασία της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς

2.1 Εθνική νομοθεσία για την ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά

Η εθνική νομοθεσία για την ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά διαφέρει από χώρα σε χώρα και εξελίσσεται συνεχώς καθώς η τεχνολογία και οι πρακτικές διατήρησης του πολιτισμού εξελίσσονται. Διαφορετικά έθνη έχουν αναπτύξει νόμους και κανονισμούς για την αντιμετώπιση της διαχείρισης, της διατήρησης και της πρόσβασης σε υλικό ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς. Αυτά τα νομικά πλαίσια συχνά αποσκοπούν στην επίτευξη ισορροπίας μεταξύ της προώθησης της πρόσβασης του κοινού στους πολιτιστικούς πόρους με ταυτόχρονη προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και τη διασφάλιση της διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς (Borissova, 2018).

2.1.1 Επισκόπηση των νομικών προσεγγίσεων σε διάφορες χώρες

Ενώ ορισμένα έθνη έχουν καθιερωμένα και ολοκληρωμένα νομικά πλαίσια, άλλα μπορεί να βρίσκονται ακόμη στη διαδικασία ανάπτυξης και προσαρμογής της νομοθεσίας τους ώστε να αντιμετωπίσουν τις πολυπλοκότητες της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς. Ακολουθεί μια επισκόπηση ορισμένων κοινών νομικών προσεγγίσεων που συναντώνται σε διάφορες χώρες:

Ηνωμένες Πολιτείες:

Οι Ηνωμένες Πολιτείες δίνουν μεγάλη έμφαση στη νομοθεσία περί πνευματικών δικαιωμάτων, επηρεάζοντας την ψηφιοποίηση και τη διάδοση του υλικού πολιτιστικής κληρονομιάς. Ο νόμος για τα πνευματικά δικαιώματα της ψηφιακής χιλιετίας (DMCA) και το δόγμα της δίκαιης χρήσης αποτελούν βασικά στοιχεία του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων που επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο τα πολιτιστικά ιδρύματα διαχειρίζονται και παρέχουν πρόσβαση σε ψηφιακές συλλογές (Lee, 2008). Το Γραφείο Πνευματικών Δικαιωμάτων των ΗΠΑ παρέχει καθοδήγηση σε θέματα σχετικά με τα πνευματικά δικαιώματα, συμπεριλαμβανομένης

της καταχώρισης και της δίκαιης χρήσης. Επιπλέον, η Βιβλιοθήκη του Κογκρέσου και το Ίδρυμα Smithsonian είναι μεταξύ των βασικών οργανισμών που είναι υπεύθυνοι για τη διατήρηση και την παροχή πρόσβασης στην ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά (Meng, & Fook, 2011).

Ευρωπαϊκή Ένωση:

Η ΕΕ δίνει έμφαση στη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και στην πρόσβαση ως μέρος της ευρύτερης πολιτιστικής πολιτικής της. Η οδηγία της ΕΕ για τα πνευματικά δικαιώματα στοχεύει στην εναρμόνιση των κανόνων περί πνευματικών δικαιωμάτων στα κράτη μέλη, αντιμετωπίζοντας την ψηφιακή διατήρηση, την πρόσβαση και την αδειοδότηση. Η Europeana, μια ψηφιακή πλατφόρμα, προωθεί την πρόσβαση στην πολιτιστική κληρονομιά της Ευρώπης μέσω ψηφιακών συλλογών από διάφορα ιδρύματα σε ολόκληρη την ήπειρο (Purday, 2009).

Ηνωμένο Βασίλειο:

Το Ηνωμένο Βασίλειο διαθέτει ένα πλούσιο νομικό πλαίσιο που αντιμετωπίζει θέματα πνευματικών δικαιωμάτων που σχετίζονται με την ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά. Το Γραφείο Διανοητικής Ιδιοκτησίας (IPO) εποπτεύει τη νομοθεσία περί πνευματικών δικαιωμάτων, ενώ ιδρύματα όπως η Βρετανική Βιβλιοθήκη και το Βρετανικό Μουσείο διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διατήρηση και την παροχή πρόσβασης σε υλικό ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς (Fjesme, Galpin, & Moore, 2019).

Καναδάς:

Ο Καναδάς επικεντρώνεται στο δίκαιο των πνευματικών δικαιωμάτων μέσω του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων, ο οποίος περιλαμβάνει διατάξεις για τη δίκαιη διαπραγμάτευση και τη διατήρηση του υλικού πολιτιστικής κληρονομιάς. Το Καναδικό Μουσείο Ιστορίας και η Βιβλιοθήκη και Αρχεία του Καναδά είναι σημαντικά ιδρύματα που διατηρούν και παρέχουν πρόσβαση στην ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά (Aronczyk, & Brady, 2015).

Αυστραλία:

Ο νόμος περί πνευματικών δικαιωμάτων της Αυστραλίας παρέχει κατευθυντήριες γραμμές για τη χρήση των πνευματικών δικαιωμάτων,

συμπεριλαμβανομένων διατάξεων για την ψηφιοποίηση και τη διατήρηση υλικού πολιτιστικής κληρονομιάς. Η Εθνική Βιβλιοθήκη της Αυστραλίας και τα Εθνικά Αρχεία της (Cathro, Webb, & Whiting, 2001).

Ινδία:

Η Ινδία διαθέτει διάφορους νόμους που διέπουν τα πνευματικά δικαιώματα, την πνευματική ιδιοκτησία και τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς. Η Αρχαιολογική Υπηρεσία της Ινδίας και η Εθνική Αποστολή για τα Χειρόγραφα ασχολούνται με την ψηφιοποίηση και τη διατήρηση υλικού πολιτιστικής κληρονομιάς (Sahoo, & Mohanty, 2015).

Κίνα:

Η νομική προσέγγιση της Κίνας για την ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά περιλαμβάνει την προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και τους νόμους για τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς. Η Εθνική Βιβλιοθήκη της Κίνας και το Εθνικό Μουσείο της Κίνας είναι βασικά ιδρύματα που ασχολούνται με την ψηφιοποίηση και τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς (Hennings, 2013).

Βραζιλία:

Η Βραζιλία διαθέτει νόμους περί πνευματικών δικαιωμάτων που αφορούν τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς. Η Εθνική Βιβλιοθήκη της Βραζιλίας και το Ινστιτούτο Μουσείων της Βραζιλίας συμμετέχουν στην ψηφιοποίηση και την παροχή πρόσβασης σε υλικό πολιτιστικής κληρονομιάς (Juvêncio, & Rodrigues, 2017).

Νότια Αφρική:

Η Νότια Αφρική έχει νομοθεσία περί πνευματικών δικαιωμάτων που επηρεάζει την ψηφιοποίηση και την προσβασιμότητα του υλικού πολιτιστικής κληρονομιάς. Η Εθνική Βιβλιοθήκη της Νότιας Αφρικής και τα Μουσεία Iziko της Νότιας Αφρικής συμβάλλουν στις προσπάθειες ψηφιοποίησης (Ndhlovu, & Rassool, 2021).

2.2 Δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά

2.2.1 Σκέψεις σχετικά με τα πνευματικά δικαιώματα για την ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά

Οι προβληματισμοί σχετικά με τα πνευματικά δικαιώματα για την ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά έχουν αποκτήσει όλο και μεγαλύτερη σημασία καθώς η κοινωνία παλεύει με τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες που παρουσιάζει η ψηφιακή εποχή. Σε μια εποχή όπου η ψηφιοποίηση έχει επιτρέψει την άνευ προηγουμένου πρόσβαση σε πολιτιστικά αντικείμενα, έργα τέχνης, ιστορικά έγγραφα και άλλες μορφές κληρονομιάς, οι περιπλοκές του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων έχουν έρθει στο προσκήνιο των συζητήσεων (Derclaye, 2010).

Ένα από τα θεμελιώδη ζητήματα που αφορούν τα πνευματικά δικαιώματα για την ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά είναι η ισορροπία μεταξύ της διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς και της προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Ιδρύματα όπως μουσεία, βιβλιοθήκες και αρχεία επιθυμούν διακαώς να μοιραστούν τις συλλογές τους με ένα παγκόσμιο κοινό μέσω ψηφιακών πλατφορμών, αλλά πρέπει να περιηγηθούν σε ένα πολύπλοκο νομικό τοπίο για να διασφαλίσουν τη συμμόρφωση με τους κανονισμούς περί πνευματικών δικαιωμάτων (Koščík, & Myška, 2019).

Καθώς οι ψηφιακές τεχνολογίες επιτρέπουν την αναπαραγωγή, τη διανομή και την τροποποίηση των πολιτιστικών αντικειμένων με ευκολία, προκύπτουν ερωτήματα σχετικά με το κατάλληλο εύρος της προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Ορισμένοι υποστηρίζουν ότι η αυστηρή επιβολή των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας μπορεί να εμποδίσει τη διάδοση της γνώσης και να παρεμποδίσει την ικανότητα των ερευνητών, των εκπαιδευτικών και του κοινού να ασχοληθούν με την πολιτιστική κληρονομιά και να την αξιοποιήσουν. Οι υποστηρικτές της ανοικτής πρόσβασης και των αδειών Creative Commons τονίζουν τη σημασία της παροχής πιο ευέλικτων πλαισίων πνευματικών δικαιωμάτων που ενθαρρύνουν την ανταλλαγή και τη συνεργασία, ενώ παράλληλα σέβονται τα δικαιώματα των δημιουργών (Chroni, 2018).

Επιπλέον, ο διεθνής χαρακτήρας του διαδικτύου έχει αναδείξει τις προκλήσεις της εναρμόνισης των νόμων περί πνευματικών δικαιωμάτων σε διάφορες δικαιοδοσίες. Η ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά είναι συχνά προσβάσιμη και

κοινόχρηστη σε παγκόσμιο επίπεδο, γεγονός που οδηγεί σε πιθανές συγκρούσεις όταν οι διάφορες χώρες έχουν διαφορετικές διάρκειες, εξαιρέσεις και περιορισμούς πνευματικών δικαιωμάτων. Αυτή η πολυπλοκότητα υπογραμμίζει την ανάγκη για διεθνή συνεργασία και τυποποιημένες προσεγγίσεις για τα πνευματικά δικαιώματα στην ψηφιακή εποχή (Derclaye, 2010).

Τα τελευταία χρόνια, οι συζητήσεις επικεντρώνονται στις δυνατότητες της ψηφιοποίησης και των νέων τεχνολογιών να ενισχύσουν την εμπλοκή του κοινού με την πολιτιστική κληρονομιά, εξασφαλίζοντας παράλληλα δίκαιη αποζημίωση των δημιουργών και των κατόχων δικαιωμάτων. Πρωτοβουλίες όπως η Ψηφιακή Δημόσια Βιβλιοθήκη της Αμερικής και η Europeana επιδιώκουν να συγκεντρώσουν και να καταστήσουν προσβάσιμες τεράστιες ψηφιακές συλλογές, προκαλώντας συζητήσεις σχετικά με το ρόλο της δημόσιας χρηματοδότησης, της δίκαιης χρήσης και των εξαιρέσεων πνευματικών δικαιωμάτων στη διευκόλυνση της ευρύτερης πρόσβασης στην πολιτιστική κληρονομιά (Koščík, & Myška, 2019).

2.3 Διεθνείς συμφωνίες και κατευθυντήριες γραμμές

2.3.1 Ο ρόλος της UNESCO στη διαφύλαξη της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς

Η UNESCO (ο Εκπαιδευτικός, Επιστημονικός και Πολιτιστικός Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών) διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διαφύλαξη της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς μέσω διαφόρων πρωτοβουλιών, πολιτικών και προγραμμάτων. Η πρωταρχική εντολή της UNESCO είναι η προώθηση της διεθνούς συνεργασίας στους τομείς της εκπαίδευσης, της επιστήμης, του πολιτισμού και της επικοινωνίας, με στόχο την προώθηση της ειρήνης, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της βιώσιμης ανάπτυξης (von Schorlemer, 2020). Στο πλαίσιο της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς, ο ρόλος της UNESCO περιλαμβάνει διάφορες βασικές πτυχές:

- **Ανάπτυξη πολιτικής:** Η UNESCO συνεργάζεται με τα κράτη μέλη για την ανάπτυξη πολιτικών και κατευθυντήριων γραμμών που αντιμετωπίζουν τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες της διαφύλαξης της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς. Αυτό περιλαμβάνει συστάσεις για θέματα όπως η ψηφιακή διατήρηση, τα πρότυπα ψηφιοποίησης και η χρήση νέων τεχνολογιών για την τεκμηρίωση και την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς.

- **Ανάπτυξη ικανοτήτων:** Η UNESCO παρέχει προγράμματα κατάρτισης και ανάπτυξης ικανοτήτων για επαγγελματίες και φορείς που εμπλέκονται στη διατήρηση και διαχείριση της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς. Τα προγράμματα αυτά αποσκοπούν στην ενίσχυση των τεχνικών δεξιοτήτων και των γνώσεων που απαιτούνται για την αποτελεσματική διαφύλαξη των ψηφιακών αντικειμένων.
- **Ευαισθητοποίηση και συνηγορία:** Η UNESCO ευαισθητοποιεί τις κυβερνήσεις, τα πολιτιστικά ιδρύματα και το ευρύ κοινό σχετικά με τη σημασία της διατήρησης της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς. Υποστηρίζει την ενσωμάτωση της διατήρησης της ψηφιακής κληρονομιάς στις εθνικές και διεθνείς ατζέντες (Comes et al., 2020).
- **Διεθνής συνεργασία:** Η UNESCO διευκολύνει τη διεθνή συνεργασία και συνεργασία μεταξύ κρατών μελών, οργανισμών και εμπειρογνομόνων για την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών, ερευνητικών ευρημάτων και τεχνολογικών καινοτομιών που σχετίζονται με τη διατήρηση της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς.
- **Πρόγραμμα "Η μνήμη του κόσμου":** Το πρόγραμμα "Μνήμη του Κόσμου" της UNESCO αποσκοπεί στη διαφύλαξη και προώθηση της τεκμηριωμένης πολιτιστικής κληρονομιάς, συμπεριλαμβανομένου του ψηφιακού υλικού, με την εγγραφή τους στο Μητρώο "Μνήμη του Κόσμου". Το πρόγραμμα αυτό αναγνωρίζει τη σημασία των ψηφιακών εγγράφων και του περιεχομένου πολυμέσων στη διατήρηση της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς (von Schorlemer, 2020).
- **Παγκόσμια Ψηφιακή Βιβλιοθήκη (WDL):** Αν και δεν διαχειρίζεται άμεσα από την UNESCO, η Παγκόσμια Ψηφιακή Βιβλιοθήκη είναι ένα συνεργατικό έργο που περιλαμβάνει την UNESCO ως εταίρο. Η WDL παρέχει δωρεάν πρόσβαση σε μια τεράστια συλλογή ψηφιοποιημένων πολιτιστικών αντικειμένων και εγγράφων από όλο τον κόσμο.
- **Κατευθυντήριες γραμμές και πρότυπα:** Η UNESCO συμβάλλει στην ανάπτυξη κατευθυντήριων γραμμών και προτύπων για την ψηφιοποίηση, τη δημιουργία μεταδεδομένων και την ψηφιακή διατήρηση. Τα πρότυπα αυτά συμβάλλουν στη διασφάλιση της

μακροπρόθεσμης προσβασιμότητας και της αυθεντικότητας του ψηφιακού υλικού πολιτιστικής κληρονομιάς (Comes et al., 2020).

2.3.2 Βασικές διεθνείς συμφωνίες και κατευθυντήριες γραμμές

Η διατήρηση της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς παρουσιάζει μοναδικές προκλήσεις λόγω της ταχείας εξέλιξης της τεχνολογίας, της ευπάθειας των ψηφιακών μορφοτύπων και της ανάγκης να εξασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη πρόσβαση. Αρκετές βασικές διεθνείς συμφωνίες και κατευθυντήριες γραμμές έχουν προκύψει για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων και την παροχή ενός πλαισίου για τη διατήρηση της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς:

- Κατευθυντήριες γραμμές PERSIST της UNESCO για την επιλογή της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς για μακροχρόνια διατήρηση (2016): Αυτές οι κατευθυντήριες γραμμές προσφέρουν μια δομημένη προσέγγιση για την επιλογή ψηφιακού περιεχομένου για μακροπρόθεσμη διατήρηση, λαμβάνοντας υπόψη παράγοντες όπως η πολιτιστική σημασία, το νομικό καθεστώς και η τεχνική δυνατότητα. Τονίζουν τη σημασία της συνεργασίας, των βιώσιμων πρακτικών και της συνεχούς παρακολούθησης (Choy et al., 2016).
- Χάρτης της UNESCO για τη διατήρηση της ψηφιακής κληρονομιάς (2003): Αυτός ο χάρτης περιγράφει τις αρχές για τη διατήρηση της ψηφιακής κληρονομιάς, συμπεριλαμβανομένης της σημασίας των ενεργητικών μέτρων διατήρησης, της τεχνικής και οργανωτικής υποδομής και της ανάπτυξης ικανοτήτων. Υπογραμμίζει την ανάγκη για διεθνή συνεργασία και την ανάπτυξη κατάλληλων πολιτικών (Blake, 2008).
- Η ψηφιακή χάρτα του Διεθνούς Συμβουλίου Αρχείων (ICA) και της UNESCO (2018): Η χάρτα αυτή ασχολείται με τη διατήρηση των ψηφιακών αρχείων, συμπεριλαμβανομένου του υλικού πολιτιστικής κληρονομιάς. Τονίζει την ανάγκη για προληπτικές στρατηγικές διαχείρισης των ψηφιακών αρχείων, διασφαλίζοντας την αυθεντικότητα, την ακεραιότητα και την προσβασιμότητά τους με την πάροδο του χρόνου (Wilson, 2019).

- Κατευθυντήριες γραμμές του ICOMOS για την ψηφιακή τεκμηρίωση της πολιτιστικής κληρονομιάς (2020): Το Διεθνές Συμβούλιο Μνημείων και Τοποθεσιών παρέχει κατευθυντήριες γραμμές για τη δημιουργία ψηφιακής τεκμηρίωσης της πολιτιστικής κληρονομιάς, συμπεριλαμβανομένης της τρισδιάστατης μοντελοποίησης, της σάρωσης με λέιζερ και των ψηφιακών αρχείων. Οι κατευθυντήριες γραμμές τονίζουν τη σημασία της ακρίβειας, των προτύπων τεκμηρίωσης και των μεταδεδομένων (Brown, & Vileikis, 2020).
- Διακήρυξη της Χάγης για την ανακάλυψη της γνώσης στην ψηφιακή εποχή (2015): Αν και δεν επικεντρώνεται αποκλειστικά στη διατήρηση, η διακήρυξη αυτή υποστηρίζει την ανοικτή πρόσβαση σε ψηφιακές πληροφορίες, συμπεριλαμβανομένης της πολιτιστικής κληρονομιάς, για την προώθηση της καινοτομίας και της συνεργασίας. Προωθεί αρχές όπως η ανοικτότητα, η διαφάνεια και η διαλειτουργικότητα (Li, 2015).
- Ευρωπαϊκό πλαίσιο για τον έλεγχο και την πιστοποίηση των ψηφιακών αποθετηρίων (ISO 16363): Αν και δεν περιορίζεται στην πολιτιστική κληρονομιά, το πρότυπο αυτό περιγράφει κριτήρια για την αξιολόγηση της αξιοπιστίας και της αξιοπιστίας των ψηφιακών αποθετηρίων, διασφαλίζοντας ότι πληρούν τις απαραίτητες απαιτήσεις για τη διατήρηση του ψηφιακού υλικού (Donaldson, 2020).
- Κατευθυντήριες γραμμές της Blue Shield για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς σε περίπτωση ένοπλης σύγκρουσης (2019): Αν και ευρύτερες σε πεδίο εφαρμογής, οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές παρέχουν συστάσεις για τη διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς κατά τη διάρκεια ένοπλων συγκρούσεων, συμπεριλαμβανομένου του ψηφιακού υλικού. Τονίζουν τη σημασία της εκτίμησης κινδύνου, της ετοιμότητας και της διεθνούς συνεργασίας (Kila, 2019).
- Τα μεταδεδομένα διατήρησης (Preservation Metadata): (PREMIS): Αν και δεν πρόκειται για συμφωνία ή χάρτη καθαυτό, η PREMIS έχει αναπτύξει ένα ολοκληρωμένο σύνολο στοιχείων μεταδεδομένων για την υποστήριξη της διατήρησης ψηφιακών αντικειμένων. Τα στοιχεία

αυτά συμβάλλουν στη διασφάλιση της ακεραιότητας, της αυθεντικότητας και της μακροπρόθεσμης προσβασιμότητας της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς (Lavoie, & Gartner, 2005).

Αυτές οι συμφωνίες και οι κατευθυντήριες γραμμές υπογραμμίζουν συλλογικά τη σημασία της διατήρησης της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς, υπογραμμίζουν την ανάγκη για διεθνή συνεργασία και προσφέρουν πρακτικές συστάσεις για τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης προσβασιμότητας και ακεραιότητας του ψηφιακού υλικού για τις μελλοντικές γενιές.

Κεφάλαιο 3: Συγκριτική ανάλυση των νομικών πλαισίων

3.1 Νομική προστασία της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς στη Γαλλία

3.1.1 Επισκόπηση της γαλλικής νομοθεσίας και των κανονισμών

Η Γαλλία είχε θεσπίσει διάφορα νομικά πλαίσια για την προστασία της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς της. Τα πλαίσια αυτά στόχευαν στην αντιμετώπιση θεμάτων όπως η ψηφιοποίηση, η διατήρηση, η πρόσβαση και τα πνευματικά δικαιώματα των ψηφιακών πολιτιστικών αντικειμένων. Ακολουθούν τα πιο σημαντικά:

- Δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας: Οι νόμοι της Γαλλίας περί πνευματικής ιδιοκτησίας, συμπεριλαμβανομένου του γαλλικού κώδικα πνευματικής ιδιοκτησίας, εφαρμόζονται στην ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά. Οι νόμοι αυτοί προστατεύουν τα ψηφιακά έργα, όπως οι ψηφιακές αναπαραγωγές έργων τέχνης ή χειρογράφων, μέσω των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και των συναφών δικαιωμάτων.
- Νόμοι περί πολιτιστικής κληρονομιάς: Ο γαλλικός κώδικας πολιτιστικής κληρονομιάς (Code du Patrimoine) περιλαμβάνει διάφορες διατάξεις που σχετίζονται με την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, τόσο της φυσικής όσο και της ψηφιακής. Αντιμετωπίζει την ψηφιοποίηση των πολιτιστικών έργων και τη διάδοσή τους, διασφαλίζοντας ότι τα ψηφιακά αντίγραφα δημιουργούνται και χρησιμοποιούνται σύμφωνα με τις αρχές διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Νόμος περί αρχείων: Ο γαλλικός νόμος περί αρχείων (Code du Patrimoine, βιβλίο II) περιγράφει τους κανονισμούς για τη διατήρηση και τη διαχείριση των αρχείων, συμπεριλαμβανομένων των ψηφιακών αρχείων. Αντιμετωπίζει θέματα όπως η επιλογή, η οργάνωση και η προσβασιμότητα των ψηφιακών αρχείων, εξασφαλίζοντας τη μακροπρόθεσμη διατήρησή τους (Choay, 2019).
- Πρωτοβουλίες ψηφιακών βιβλιοθηκών: Ιδρύματα όπως η Εθνική Βιβλιοθήκη της Γαλλίας (Bibliothèque Nationale de France - BnF) ασχολούνται με την ψηφιοποίηση πολιτιστικού υλικού και έχουν συγκεκριμένες κατευθυντήριες γραμμές για έργα ψηφιοποίησης.

Στόχος τους είναι να παρέχουν πρόσβαση σε ψηφιακούς πόρους πολιτιστικής κληρονομιάς, τηρώντας παράλληλα τους κανονισμούς περί πνευματικών δικαιωμάτων και προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς.

- Ανοικτή πρόσβαση και αδειοδότηση: Η Γαλλία προωθεί πρωτοβουλίες για την ανοικτή πρόσβαση στην πολιτιστική κληρονομιά, ενθαρρύνοντας τα ιδρύματα να παρέχουν επιγραμμική πρόσβαση σε ψηφιοποιημένα έργα. Οι άδειες Creative Commons και άλλα μοντέλα ανοικτής αδειοδότησης χρησιμοποιούνται συχνά για τη διευκόλυνση της νόμιμης και ελεγχόμενης πρόσβασης στην ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά.
- Κανονισμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Ως μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Γαλλία επηρεάζεται επίσης από τις οδηγίες και τους κανονισμούς της ΕΕ που σχετίζονται με τα πνευματικά δικαιώματα και την ψηφιακή διατήρηση. Οδηγίες όπως η 2014/60/ΕΕ σχετικά με την επιστροφή πολιτιστικών αγαθών που απομακρύνθηκαν παράνομα από το έδαφος κράτους μέλους συμβάλλουν στη νομική προστασία της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς (Schneider, 2016).

3.1.2 Μελέτες περιπτώσεων και βέλτιστες πρακτικές

Ορισμένες αξιοσημείωτες μελέτες περιπτώσεων και βέλτιστες πρακτικές που σχετίζονται με τη νομική προστασία της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς στη Γαλλία περιλαμβάνουν:

- Bibliothèque Nationale de France (BnF) και Gallica: Η πλατφόρμα Gallica της BnF αποτελεί εξέχον παράδειγμα ψηφιοποίησης και επιγραμμικής πρόσβασης στην πολιτιστική κληρονομιά. Παρέχει δωρεάν πρόσβαση σε μια τεράστια συλλογή ψηφιοποιημένων βιβλίων, χειρογράφων, χαρτών, εικόνων και άλλων. Το BnF έχει εφαρμόσει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για τη συμμόρφωση με τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, χρησιμοποιώντας έναν συνδυασμό έργων που ανήκουν στο δημόσιο τομέα και εξασφαλισμένων αδειών για υλικό που προστατεύεται από δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας. Η πρωτοβουλία αυτή αναδεικνύει τις βέλτιστες πρακτικές στην

ψηφιοποίηση, τα πρότυπα μεταδεδομένων και την ανοικτή πρόσβαση, ενώ παράλληλα σέβεται τους περιορισμούς των πνευματικών δικαιωμάτων (Bordier, 2023).

- Μουσείο του Λούβρου και διαδικτυακή προσβασιμότητα: Το Μουσείο του Λούβρου στο Παρίσι έχει λάβει μέτρα για τη βελτίωση της επιγραμμικής προσβασιμότητας στην ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά του. Αν και δεν επικεντρώθηκε αποκλειστικά σε νομικές πτυχές, οι προσπάθειες του μουσείου να παρέχει εικονικές περιηγήσεις, εικόνες υψηλής ανάλυσης και λεπτομερείς πληροφορίες για τα έργα τέχνης καταδεικνύουν καινοτόμους τρόπους για την εμπλοκή του κοινού και την προώθηση της πολιτιστικής κληρονομιάς μέσω ψηφιακών μέσων (Corona, 2021).
- Έργα ψηφιοποίησης πολιτιστικής κληρονομιάς: Πολυάριθμα περιφερειακά και τοπικά ιδρύματα στη Γαλλία έχουν αναλάβει έργα ψηφιοποίησης για τη διατήρηση και την προώθηση της πολιτιστικής τους κληρονομιάς. Για παράδειγμα, τα Archives départementales de la Gironde (Αρχεία των διαμερισμάτων της Gironde) έχουν ψηφιοποιήσει ιστορικά έγγραφα και φωτογραφίες, καθιστώντας τα προσβάσιμα στους ερευνητές και το κοινό, τηρώντας παράλληλα τους κανονισμούς περί πνευματικών δικαιωμάτων και προστασίας της ιδιωτικής ζωής (Devillers, 2019).
- Europeana και γαλλικές συνεισφορές: Η Europeana είναι μια ευρωπαϊκή ψηφιακή πλατφόρμα που συγκεντρώνει συλλογές πολιτιστικής κληρονομιάς από όλη την ήπειρο. Η Γαλλία συμβάλλει ενεργά στην Europeana, μοιράζοντας ψηφιοποιημένα έργα τέχνης, χειρόγραφα και άλλα πολιτιστικά αντικείμενα. Η συνεργασία αυτή αποτελεί παράδειγμα διασυνοριακών προσπαθειών για τη διατήρηση και την παροχή πρόσβασης στην ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά, ενώ παράλληλα αντιμετωπίζει τις νομικές προκλήσεις και τα πνευματικά δικαιώματα (Raza, Mahmood, & Warraich, 2019).
- Αδειοδότηση Creative Commons για την ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά: Διάφορα γαλλικά πολιτιστικά ιδρύματα έχουν υιοθετήσει άδειες Creative Commons για τη διαχείριση των δικαιωμάτων και των

αδειών ψηφιοποιημένου πολιτιστικού υλικού. Οι άδειες αυτές διευκολύνουν την ελεγχόμενη χρήση και κοινή χρήση, ενώ επιτρέπουν στα ιδρύματα να καθορίζουν τους όρους πρόσβασης, αναπαραγωγής και απόδοσης.

- Εθνική στρατηγική της Γαλλίας για την ψηφιακή κληρονομιά: Η Γαλλία αναπτύσσει μια εθνική στρατηγική για την ψηφιακή κληρονομιά, η οποία περιλαμβάνει πρωτοβουλίες για την ψηφιοποίηση, τη διατήρηση και την παροχή πρόσβασης σε πολιτιστικό υλικό. Η στρατηγική τονίζει τη σημασία των νομικών πλαισίων, των προτύπων και της συνεργασίας μεταξύ των πολιτιστικών ιδρυμάτων για τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης προστασίας της ψηφιακής κληρονομιάς.
- Προσπάθειες νομικής εναρμόνισης: Η Γαλλία έχει συμμετάσχει στις προσπάθειες εναρμόνισης των κανονισμών για την ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης. Συνεργατικά έργα, ερευνητικές πρωτοβουλίες και συζητήσεις πολιτικής έχουν συμβάλει στην ανάπτυξη νομικών πλαισίων που υποστηρίζουν την ψηφιοποίηση, τη διατήρηση και τη διάδοση της πολιτιστικής κληρονομιάς με σεβασμό των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και άλλων δικαιωμάτων (Ferri,2021).

3.2 Νομική προστασία της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς στην Αγγλία

3.2.1 Εξέταση των αγγλικών νόμων και πολιτικών

Το Ηνωμένο Βασίλειο είχε θεσπίσει διάφορες νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις για την αντιμετώπιση της νομικής προστασίας της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς. Τα πλαίσια αυτά στόχευαν στην αντιμετώπιση θεμάτων όπως η ψηφιοποίηση, η διατήρηση, η πρόσβαση και τα πνευματικά δικαιώματα των ψηφιακών πολιτιστικών αντικειμένων. Ακολουθεί μια επισκόπηση των βασικών πτυχών της βρετανικής νομοθεσίας και των κανονισμών που σχετίζονται με τη νομική προστασία της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς:

- Νόμος περί πνευματικών δικαιωμάτων, σχεδίων και υποδειγμάτων και διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας του 1988 (CDPA): Η CDPA είναι μια ολοκληρωμένη νομοθεσία που διέπει τα πνευματικά δικαιώματα και τα

συγγενικά δικαιώματα στο Ηνωμένο Βασίλειο. Περιλαμβάνει διατάξεις που ισχύουν για την ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά, όπως η αναπαραγωγή και η διάδοση ψηφιοποιημένων έργων. Ο νόμος περιγράφει τη διάρκεια της προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, τις εξαιρέσεις για την έρευνα, την ιδιωτική μελέτη και τους εκπαιδευτικούς σκοπούς, καθώς και τους περιορισμούς στην παραβίαση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας (Lee, 2021).

- Σύστημα αδειοδότησης ορφανών έργων: Το Ηνωμένο Βασίλειο εφάρμοσε ένα σύστημα αδειοδότησης ορφανών έργων, το οποίο επιτρέπει σε ιδρύματα να ψηφιοποιούν και να παρέχουν πρόσβαση σε έργα των οποίων οι κάτοχοι πνευματικών δικαιωμάτων δεν μπορούν να εντοπιστούν ή να εντοπιστούν. Το σύστημα αυτό επιτρέπει στα ιδρύματα πολιτιστικής κληρονομιάς να διαθέτουν στο κοινό ορφανά έργα, μειώνοντας παράλληλα τους νομικούς κινδύνους (Martinez, & Terras, 2019).
- Νόμος του 2003 για τις βιβλιοθήκες νόμιμης κατάθεσης: Η νομοθεσία αυτή απαιτεί από τους εκδότες να καταθέτουν αντίγραφα των εκδόσεών τους, συμπεριλαμβανομένων των ψηφιακών έργων, σε καθορισμένες βιβλιοθήκες νόμιμης κατάθεσης στο Ηνωμένο Βασίλειο. Η πράξη διασφαλίζει τη διατήρηση και την προσβασιμότητα της δημοσιευμένης ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς του έθνους για έρευνα και δημόσια χρήση.
- Ιδρύματα πολιτιστικής κληρονομιάς και πρωτοβουλίες ψηφιοποίησης: Ιδρύματα πολιτιστικής κληρονομιάς, όπως η Βρετανική Βιβλιοθήκη, τα Εθνικά Αρχεία και διάφορα μουσεία, έχουν αναλάβει πρωτοβουλίες ψηφιοποίησης για τη διατήρηση και την παροχή πρόσβασης στις συλλογές τους. Τα ιδρύματα αυτά συχνά ακολουθούν βέλτιστες πρακτικές όσον αφορά τα πρότυπα ψηφιοποίησης, τη δημιουργία μεταδεδομένων και τη συμμόρφωση με τα πνευματικά δικαιώματα.
- Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Το Ηνωμένο Βασίλειο έχει επηρεαστεί από διάφορες οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τα πνευματικά δικαιώματα και την ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά. Η εφαρμογή οδηγιών όπως η 2012/28/ΕΕ σχετικά με ορισμένες

επιτρεπόμενες χρήσεις ορφανών έργων και η 2014/60/ΕΕ σχετικά με την επιστροφή πολιτιστικών αγαθών που έχουν απομακρυνθεί παράνομα από το έδαφος κράτους μέλους έχει συμβάλει στη νομική προστασία και διατήρηση της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς (Kretschmer, Furgal, & Schlesinger, 2022).

- Αδειοδότηση Creative Commons και ανοικτή πρόσβαση: Όπως και άλλες χώρες, το Ηνωμένο Βασίλειο έχει αγκαλιάσει τις άδειες Creative Commons και τα μοντέλα ανοικτής πρόσβασης για την ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά. Πολλά ιδρύματα χρησιμοποιούν αυτές τις άδειες για να καθορίσουν τους όρους χρήσης, απόδοσης και διαμοιρασμού για τις ψηφιακές συλλογές τους.
- Κατευθυντήριες γραμμές ψηφιοποίησης και προσβασιμότητας: Η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, τα ιδρύματα πολιτιστικής κληρονομιάς και οι ομάδες υπεράσπισης έχουν δημοσιεύσει κατευθυντήριες γραμμές και πόρους για να βοηθήσουν τα ιδρύματα να ψηφιοποιήσουν τις συλλογές τους, συμμορφούμενοι παράλληλα με τις νομικές απαιτήσεις και εξασφαλίζοντας την προσβασιμότητα για διάφορες ομάδες χρηστών.
- Πρωτοβουλίες ψηφιακής διατήρησης: Το Ηνωμένο Βασίλειο έχει συμμετάσχει ενεργά σε προσπάθειες ψηφιακής διατήρησης για τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς. Οι πρωτοβουλίες περιλαμβάνουν τον Συνασπισμό Ψηφιακής Διατήρησης (Digital Preservation Coalition - DPC) και συνεργατικά έργα για την ανάπτυξη βέλτιστων πρακτικών για τη διατήρηση ψηφιακών περιουσιακών στοιχείων (Bentley et al., 2022).

3.2.2 Συνεργατικές πρωτοβουλίες και προσπάθειες διατήρησης

Οι συνεργατικές πρωτοβουλίες και οι προσπάθειες διατήρησης στο Ηνωμένο Βασίλειο σχετικά με τη νομική προστασία της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς έχουν αποκτήσει εξέχουσα σημασία ως κρίσιμες στρατηγικές για τη διατήρηση και τη διάδοση της πολιτιστικής κληρονομιάς του έθνους στην ψηφιακή εποχή. Οι συνεργατικές προσπάθειες στις οποίες συμμετέχουν κυβερνητικοί φορείς, πολιτιστικά

ιδρύματα, ακαδημαϊκές οντότητες και η κοινωνία των πολιτών έχουν αναδειχθεί ως βασικά μέσα για την πλοήγηση στο περίπλοκο νομικό τοπίο που περιβάλλει την ψηφιακή κληρονομιά. Οι πρωτοβουλίες αυτές αξιοποιούν τη νομική εμπειρογνωμοσύνη, τις τεχνολογικές εξελίξεις και τις επιστημονικές γνώσεις για να διασφαλίσουν τη διαφύλαξη των ψηφιακών αντικειμένων, προωθώντας παράλληλα την προσβασιμότητα και την υπεύθυνη χρήση. Η Ιστορική Αγγλία, βασικός συμμετέχων σε αυτόν τον τομέα, συμμετέχει ενεργά σε συνεργασίες με τοπικές αρχές, οργανισμούς πολιτιστικής κληρονομιάς και ιδιοκτήτες ακινήτων για τη διατήρηση της ακεραιότητας ιστορικών χώρων, κτιρίων και τοπίων. Με την υιοθέτηση μιας συνεργατικής προσέγγισης, η Historic England όχι μόνο αναγνωρίζει τις νομικές υποχρεώσεις που σχετίζονται με την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, αλλά και προάγει το κοινό αίσθημα ευθύνης εντός των κοινοτήτων (DeSilvey, & Harrison, 2020).

Το National Trust, αναγνωρισμένο για τις συνεργατικές του προσπάθειες διατήρησης, υιοθετεί μια πολύπλευρη στρατηγική που εμπλέκει επαγγελματίες, εθελοντές και ενθουσιώδεις χρήστες στη διατήρηση των ιστορικών ακινήτων και των ψηφιακών αναπαραστάσεών τους. Τηρώντας νομικά πλαίσια, όπως ο νόμος περί σχεδίων και διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, το National Trust διασφαλίζει ότι οι πρωτοβουλίες ψηφιοποίησης συμμορφώνονται με τους κανονισμούς περί πνευματικών δικαιωμάτων, ενώ παράλληλα ενισχύει την εμπλοκή του κοινού με την πολιτιστική κληρονομιά. Το βρετανικό πρόγραμμα "Μνήμη του κόσμου", το οποίο διευκολύνεται μέσω συμπράξεων δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, αποτελεί παράδειγμα πρωτοβουλιών που συμβάλλουν στη νομική προστασία της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς. Καταγράφοντας και διατηρώντας σημαντικά έγγραφα, οπτικοακουστικό υλικό και αρχεία, η συνεργασία μεταξύ των συμμετεχόντων ιδρυμάτων αντανακλά τη συλλογική δέσμευση για την τήρηση των νομικών και ηθικών επιταγών της διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς (UNESCO, 2022).

Οι συνασπισμοί ψηφιακής διατήρησης, όπως ο συνασπισμός ψηφιακής διατήρησης (Digital Preservation Coalition - DPC), αποτελούν την επιτομή των συνεργατικών προσπαθειών που αντιμετωπίζουν τις νομικές πολυπλοκότητες που σχετίζονται με τη μακροπρόθεσμη προστασία της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς. Ο DPC χρησιμεύει ως πλατφόρμα για διάφορους ενδιαφερόμενους φορείς για την ανταλλαγή γνώσεων, την καθιέρωση βέλτιστων πρακτικών και τη

χάραξη στρατηγικών που ξεπερνούν τα πνευματικά δικαιώματα, την προστασία των δεδομένων και τις τεχνολογικές προκλήσεις (Dean, & Lorenzo, 2022). Επιπλέον, η συμμετοχή του Ηνωμένου Βασιλείου σε διεθνείς συνεργασίες ευθυγραμμίζεται με το πνεύμα παγκόσμιων συμφωνιών, όπως η Σύμβαση της UNESCO για τη διαφύλαξη της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς. Οι συνεργασίες αυτές υπογραμμίζουν τη δέσμευση του Ηνωμένου Βασιλείου για την εναρμόνιση των μέτρων νομικής προστασίας της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς σε διεθνή κλίμακα. Με τη συμμετοχή σε τέτοιες προσπάθειες συνεργασίας, τα νομικά πλαίσια εξελίσσονται ώστε να περιλαμβάνουν τις διακρατικές διαστάσεις της διατήρησης της ψηφιακής κληρονομιάς (Janse, 2023).

3.3 Νομική προστασία της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς στην Ιταλία

3.3.1 Ιταλικό νομικό πλαίσιο για την ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά

Το ιταλικό νομικό πλαίσιο για την ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά περιλαμβάνει μια σειρά από νόμους, κανονισμούς και πολιτικές που αποσκοπούν στην προστασία, τη διατήρηση και την παροχή πρόσβασης στην πλούσια πολιτιστική κληρονομιά της χώρας σε ψηφιακές μορφές. Το εν λόγω νομικό πλαίσιο έχει σχεδιαστεί για την αντιμετώπιση ζητημάτων όπως τα πνευματικά δικαιώματα, η πνευματική ιδιοκτησία, η ψηφιοποίηση, το απόρρητο των δεδομένων και η διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς. Ακολουθούν ορισμένα παραδείγματα:

- Νομοθεσία για την πολιτιστική κληρονομιά: Η Ιταλία διαθέτει ένα ολοκληρωμένο νομικό πλαίσιο που περιλαμβάνει την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, συμπεριλαμβανομένων τόσο των φυσικών όσο και των ψηφιακών περιουσιακών στοιχείων. Ο ιταλικός κώδικας πολιτιστικής κληρονομιάς (Codice dei beni culturali e del paesaggio) περιγράφει τους κανονισμούς για την προστασία, τη διατήρηση και τη διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς, επεκτεινόμενος και στα ψηφιακά υλικά. Το πλαίσιο αυτό διασφαλίζει ότι οι ψηφιακές αναπαραγωγές των πολιτιστικών αντικειμένων αντιμετωπίζονται με την ίδια προσοχή και φροντίδα όπως τα φυσικά αντικείμενα (Ciurcina, & Grossi, 2019).
- Νόμοι περί πνευματικών δικαιωμάτων και πνευματικής ιδιοκτησίας: Οι νόμοι περί πνευματικών δικαιωμάτων της Ιταλίας εφαρμόζονται

στα ψηφιακά υλικά πολιτιστικής κληρονομιάς, καθορίζοντας τα δικαιώματα και τις ευθύνες των δημιουργών, των κατόχων πνευματικών δικαιωμάτων και των χρηστών. Τα ιδρύματα που ψηφιοποιούν την πολιτιστική κληρονομιά πρέπει να περιηγηθούν σε ζητήματα πνευματικών δικαιωμάτων, όπως ο καθορισμός του καθεστώτος του δημόσιου τομέα, η εξασφάλιση αδειών για έργα που προστατεύονται από πνευματικά δικαιώματα και η τήρηση των εξαιρέσεων για ερευνητικούς και εκπαιδευτικούς σκοπούς.

- Ψηφιακές βιβλιοθήκες και αρχεία: Το ιταλικό νομικό πλαίσιο ενθαρρύνει τη δημιουργία και τη διατήρηση ψηφιακών βιβλιοθηκών και αρχείων. Ιδρύματα όπως η Εθνική Κεντρική Βιβλιοθήκη της Φλωρεντίας (Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze) έχουν συμμετάσχει σε έργα ψηφιοποίησης, καθιστώντας ιστορικά έγγραφα και έργα τέχνης προσβάσιμα στο διαδίκτυο, τηρώντας παράλληλα τα πνευματικά δικαιώματα και τις νομικές απαιτήσεις (Pace, & Lambroni, 2023).
- Ανοικτή πρόσβαση και αδειοδότηση: Η Ιταλία προωθεί πρωτοβουλίες ανοικτής πρόσβασης για το υλικό της πολιτιστικής κληρονομιάς. Τα ιδρύματα χρησιμοποιούν συχνά ανοικτές άδειες, όπως οι άδειες Creative Commons, για να προσδιορίσουν τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να χρησιμοποιηθεί, να διαμοιραστεί και να επαναχρησιμοποιηθεί το ψηφιακό υλικό πολιτιστικής κληρονομιάς, τηρώντας παράλληλα τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας.
- Πολιτικές για την ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά: Η ιταλική κυβέρνηση έχει διαμορφώσει πολιτικές και στρατηγικές για την προώθηση της ψηφιοποίησης, της διατήρησης και της προσβασιμότητας της πολιτιστικής κληρονομιάς σε ψηφιακές μορφές. Οι πολιτικές αυτές δίνουν έμφαση στη συνεργασία μεταξύ πολιτιστικών ιδρυμάτων, ερευνητικών οργανισμών και τεχνολογικών εταιρών για τη διασφάλιση της νομικής προστασίας και της βιώσιμης διαχείρισης της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς (Brown et al., 2023).

- Νόμοι περί αρχείων και δημόσιων αρχείων: Οι νομικές διατάξεις που σχετίζονται με τα αρχεία και τα δημόσια αρχεία συμβάλλουν στη νομική προστασία της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς. Οι κανονισμοί διέπουν την ψηφιοποίηση, τη διατήρηση και την προσβασιμότητα του αρχειακού υλικού, διασφαλίζοντας τη μακροπρόθεσμη διαθεσιμότητά του για έρευνα και δημόσια χρήση.
- Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Η Ιταλία, ως μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, επηρεάζεται από τις οδηγίες της ΕΕ σχετικά με τα πνευματικά δικαιώματα, την ψηφιοποίηση και τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς. Οδηγίες όπως η οδηγία για τα ορφανά έργα (2012/28/ΕΕ) και η οδηγία για τα πνευματικά δικαιώματα στην ψηφιακή ενιαία αγορά (2019/790) επηρεάζουν το νομικό τοπίο για την ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά (Majumdar, 2020).
- Διεθνείς συμφωνίες: Η Ιταλία συμμετέχει σε διεθνείς συμφωνίες και συνθήκες που προωθούν την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς σε ψηφιακές μορφές. Οι συμφωνίες αυτές, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που θεσπίστηκαν από την UNESCO, συμβάλλουν σε ένα ευρύτερο νομικό πλαίσιο για τη διαφύλαξη της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Πρωτοβουλίες ψηφιακής διατήρησης: Η Ιταλία συμμετέχει σε πρωτοβουλίες ψηφιακής διατήρησης για τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης προσβασιμότητας και βιωσιμότητας του υλικού της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς. Οι συνεργατικές προσπάθειες μεταξύ των ιδρυμάτων επικεντρώνονται στην ανάπτυξη προτύπων, βέλτιστων πρακτικών και τεχνικών λύσεων για την ψηφιακή διατήρηση (Brown et al., 2023).

Κεφάλαιο 4: Αναδυόμενες τάσεις και μελλοντικές κατευθύνσεις

4.1 Τεχνολογικές καινοτομίες και προκλήσεις

4.1.1 Επιπτώσεις των αναδυόμενων τεχνολογιών στην ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά

Η ενσωμάτωση των αναδυόμενων τεχνολογιών εγκαινίασε μια νέα εποχή για τη διατήρηση, τη διάδοση και την εξερεύνηση της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς. Αρκετές τεχνολογίες οδηγούν σε βαθιές αλλαγές στον τομέα:

- **Εικονική Πραγματικότητα (VR) και Επαυξημένη Πραγματικότητα (AR):** Οι τεχνολογίες VR και AR φέρνουν επανάσταση στον τρόπο με τον οποίο οι χρήστες εμπλέκονται με τα πολιτιστικά αντικείμενα. Αυτές οι καθηλωτικές εμπειρίες επιτρέπουν στα άτομα να μπαίνουν εικονικά σε ιστορικά περιβάλλοντα, να εξερευνούν μουσεία εξ αποστάσεως και να αλληλεπιδρούν με ψηφιοποιημένα έργα τέχνης με νέους και ελκυστικούς τρόπους.
- **Τρισδιάστατη σάρωση και εκτύπωση:** Οι εξελίξεις στην τρισδιάστατη σάρωση και εκτύπωση επιτρέπουν τη δημιουργία λεπτομερών ψηφιακών αντιγράφων φυσικών αντικειμένων. Η τεχνολογία αυτή διευκολύνει τις προσπάθειες συντήρησης, καθώς αποτυπώνει περίπλοκες λεπτομέρειες και υφές, ενώ παράλληλα προσφέρει ευκαιρίες για απτική εμπλοκή για άτομα με προβλήματα όρασης.
- **Τεχνητή νοημοσύνη (AI) και μηχανική μάθηση:** Οι αλγόριθμοι που βασίζονται στην τεχνητή νοημοσύνη μπορούν να αυτοματοποιήσουν εργασίες όπως η ψηφιοποίηση, η επισήμανση μεταδεδομένων και ακόμη και η αποκατάσταση κατεστραμμένων υλικών. Η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί επίσης να βελτιώσει τις εμπειρίες των χρηστών

παρέχοντας εξατομικευμένες συστάσεις και πληροφορίες με βάση τις προτιμήσεις των χρηστών.

- Blockchain και ψηφιακή αυθεντικοποίηση: Η τεχνολογία blockchain διερευνάται ως μέσο επαλήθευσης της αυθεντικότητας και της προέλευσης των ψηφιακών αντικειμένων, καταπολεμώντας ζητήματα πλαστογραφίας και διασφαλίζοντας την ακεραιότητα των αντικειμένων πολιτιστικής κληρονομιάς στο ψηφιακό πεδίο.
- Μεγάλα δεδομένα και αναλύσεις: Η επεξεργασία και η ανάλυση μεγάλων συνόλων δεδομένων μπορεί να αποφέρει πληροφορίες για τις πολιτιστικές τάσεις, τα ιστορικά συμφραζόμενα και τις συμπεριφορές του κοινού. Αυτή η προσέγγιση με βάση τα δεδομένα μπορεί να ενημερώσει για τη λήψη αποφάσεων στη συντήρηση, το σχεδιασμό εκθέσεων και τις στρατηγικές εμπλοκής του κοινού.
- Υπολογιστικό νέφος και ψηφιακή συντήρηση: Οι λύσεις που βασίζονται στο νέφος προσφέρουν κλιμακούμενες επιλογές αποθήκευσης και διατήρησης για τεράστιες ποσότητες ψηφιακού περιεχομένου πολιτιστικής κληρονομιάς. Η τεχνολογία αυτή βοηθά τα ιδρύματα στη διαχείριση και διατήρηση των ψηφιακών περιουσιακών στοιχείων με την πάροδο του χρόνου (Smith, 2020).

4.1.2 Αντιμετώπιση τεχνικών εμποδίων και ζητημάτων διατήρησης

Ωστόσο, αυτές οι τεχνολογικές εξελίξεις παρουσιάζουν επίσης προκλήσεις και προβληματισμούς:

- Ηθικές και πολιτιστικές ανησυχίες: Η ψηφιοποίηση και η διάδοση της πολιτιστικής κληρονομιάς εγείρουν ζητήματα σχετικά με την ιδιοκτησία, την αναπαράσταση και την πολιτιστική ευαισθησία. Απαιτούνται συνεργατικές προσπάθειες για την αντιμετώπιση αυτών των ηθικών προκλήσεων και τη διασφάλιση ότι οι ψηφιακές αναπαραστάσεις σέβονται το πολιτιστικό πλαίσιο των αρχικών αντικειμένων.

- **Μακροπρόθεσμη διατήρηση:** Η ραγδαία τεχνολογική εξέλιξη μπορεί να οδηγήσει σε ζητήματα παλαιώσης, καθιστώντας δυνητικά τα ψηφιακά αντικείμενα μη προσβάσιμα με την πάροδο του χρόνου. Η καθιέρωση ισχυρών στρατηγικών και προτύπων ψηφιακής διατήρησης είναι απαραίτητη για τον μετριασμό αυτού του κινδύνου.
- **Νομικές και πνευματικές πολυπλοκότητες:** Οι νέες τεχνολογίες συχνά διασταυρώνονται με πολύπλοκα ζητήματα πνευματικών δικαιωμάτων, ιδίως σε περιπτώσεις που αφορούν τρισδιάστατες αναπαραγωγές και εικονικές εμπειρίες. Η εξεύρεση ισορροπίας μεταξύ της συμμόρφωσης με τα πνευματικά δικαιώματα και της ψηφιακής πρόσβασης αποτελεί συνεχή πρόκληση.
- **Προσβασιμότητα:** Ενώ η τεχνολογία ενισχύει τη δέσμευση για πολλούς, η διασφάλιση της προσβασιμότητας για όλους τους χρήστες, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με αναπηρία, παραμένει προτεραιότητα. Ο σχεδιασμός ψηφιακών εμπειριών χωρίς αποκλεισμούς απαιτεί προσεκτική εξέταση και συμμόρφωση με τα πρότυπα προσβασιμότητας (Bailey et al., 2019).

4.2 Διεθνής συνεργασία και συμπόρευση

Η αντιμετώπιση αυτών των τεχνολογικών προκλήσεων και η αξιοποίηση των ευκαιριών στον χώρο της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς συχνά απαιτεί συνεργατικές προσπάθειες και παγκόσμιες συμπράξεις. Ιδρύματα, κυβερνήσεις, εταιρείες τεχνολογίας και πολιτιστικοί οργανισμοί συνεργάζονται όλο και περισσότερο για να μοιραστούν γνώσεις, πόρους και βέλτιστες πρακτικές. Οι πρωτοβουλίες συνεργασίας μπορεί να περιλαμβάνουν:

- **Διαθεσμική συνεργασία:** Μουσεία, βιβλιοθήκες, αρχεία και άλλα πολιτιστικά ιδρύματα συγκεντρώνουν πόρους για την ανάπτυξη κοινών προτύπων ψηφιοποίησης, πρωτοκόλλων διατήρησης και διαδικτυακών πλατφορμών για την ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά.
- **Συμπράξεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα:** Η συνεργασία μεταξύ δημόσιων ιδρυμάτων και ιδιωτικών τεχνολογικών εταιρειών μπορεί να

επιταχύνει τις προσπάθειες ψηφιοποίησης και να προωθήσει καινοτόμες λύσεις για την πρόσβαση και την εμπλοκή.

- Διεθνής συνεργασία: Οι διασυνοριακές πρωτοβουλίες, που διευκολύνονται από διεθνείς οργανισμούς όπως η UNESCO, προωθούν την ανταλλαγή τεχνογνωσίας και πόρων για την προστασία και την προώθηση της παγκόσμιας ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Πρωτοβουλίες ανοικτών δεδομένων: Το άνοιγμα συνόλων δεδομένων ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς για δημόσια χρήση μπορεί να ενθαρρύνει την καινοτομία, την έρευνα και τα εκπαιδευτικά έργα. Οι πρωτοβουλίες ανοικτών δεδομένων συμβάλλουν στον εκδημοκρατισμό της πολιτιστικής γνώσης (Mason, & Vavoula, 2021).

4.3 Μελλοντικές προοπτικές για τη νομική προστασία της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς

Η πορεία της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς είναι πιθανό να διαμορφωθεί από τις συνεχιζόμενες τεχνολογικές εξελίξεις, τις νομικές εξελίξεις και τις μεταβαλλόμενες κοινωνικές προσδοκίες. Οι μελλοντικές κατευθύνσεις σε αυτόν τον τομέα μπορεί να περιλαμβάνουν:

- Ενισχυμένη εξατομίκευση: Τεχνολογίες όπως η Τεχνητή Νοημοσύνη θα μπορούσαν να επιτρέψουν εξατομικευμένες ψηφιακές πολιτιστικές εμπειρίες με επίγνωση του πλαισίου, προσαρμόζοντας το περιεχόμενο και τις αφηγήσεις στις ατομικές προτιμήσεις και τα ενδιαφέροντα.
- Διεπιστημονικές συνεργασίες: Η συνεργασία μεταξύ επαγγελματιών της πολιτιστικής κληρονομιάς, τεχνολόγων, καλλιτεχνών, ιστορικών και άλλων εμπειρογνομόνων θα μπορούσε να οδηγήσει σε καινοτόμες μεθόδους αφήγησης και διεπιστημονικές ερμηνείες των ψηφιακών αντικειμένων.
- Παγκόσμια προσβασιμότητα: Οι προσπάθειες για την εξασφάλιση ισότιμης πρόσβασης στην ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά μπορεί να οδηγήσουν στην ανάπτυξη διεπαφών χωρίς αποκλεισμούς,

πολυγλωσσικού περιεχομένου και πρωτοβουλιών που γεφυρώνουν πολιτιστικά χάσματα.

- Δεοντολογικές κατευθυντήριες γραμμές: Η διαμόρφωση ηθικών κατευθυντήριων γραμμών και πλαισίων για την ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά μπορεί να βοηθήσει τα ιδρύματα να διαχειριστούν πολύπλοκα ζητήματα όπως η πολιτιστική ιδιοποίηση, η προστασία της ιδιωτικής ζωής των δεδομένων και η ψηφιακή αποικιοκρατία.
- Στρατηγικές προσαρμοστικής διατήρησης: Καθώς η τεχνολογία εξελίσσεται, οι στρατηγικές διατήρησης θα πρέπει να προσαρμόζονται ώστε να διασφαλίζεται ότι τα ψηφιακά αντικείμενα θα παραμείνουν προσβάσιμα και με νόημα για τις μελλοντικές γενιές (Harrison et al., 2020).

Συνοψίζοντας, η σύγκλιση της τεχνολογίας και της πολιτιστικής κληρονομιάς ανοίγει νέα σύνορα για τη διατήρηση και την ανταλλαγή του συλλογικού μας παρελθόντος. Παρόλο που υπάρχουν προκλήσεις και αβεβαιότητες, οι συνεργατικές προσπάθειες, οι καινοτόμες λύσεις και η δέσμευση σε δεοντολογικά και νομικά ζητήματα θα διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση του μέλλοντος της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς.

Συμπεράσματα

Στην παρούσα εργασία, επιχειρήθηκε η διερεύνηση του πολύπλευρου τοπίου της νομικής προστασίας της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς, ξετυλίγοντας τις πολυπλοκότητες, τις αποχρώσεις και τις εξελισσόμενες διαστάσεις της. Ως θεματοφύλακες της συλλογικής ιστορίας και δημιουργικότητας, η ευθύνη για τη διαφύλαξη και την κοινοποίηση της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς για τις σημερινές και τις μελλοντικές γενιές είναι προφανής. Μέσα από ένα ταξίδι που καλύπτει διάφορα έθνη, νομικά πλαίσια, τεχνολογικές καινοτομίες και συνεργατικές πρωτοβουλίες, προκύπτουν διάφορα βασικά συμπεράσματα.

Πρώτον, η ύψιστη σημασία της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς δεν μπορεί να υπερεκτιμηθεί. Ξεπερνά τα νομικά καθεστώτα και τις τεχνολογικές εξελίξεις, ενσωματώνοντας μια κοινή ταυτότητα και κληρονομιά. Η αναγνώριση αυτής της σημασίας υπογραμμίζει τον επείγοντα χαρακτήρα ισχυρών νομικών πλαισίων που επιτυγχάνουν μια λεπτή ισορροπία μεταξύ των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και της πρόσβασης του κοινού, διατηρώντας την ουσία της πολιτιστικής κληρονομιάς και καλλιεργώντας παράλληλα την προσβασιμότητά της.

Το παγκόσμιο πανόραμα των νομικών προσεγγίσεων, όπως διερευνάται στο Κεφάλαιο 2, αντανakλά τη σύνθετη αλληλεπίδραση μεταξύ των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, της διατήρησης και της δημόσιας πρόσβασης. Ενώ έθνη όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες δίνουν έμφαση στη νομοθεσία περί πνευματικών δικαιωμάτων, η Ευρωπαϊκή Ένωση υπερασπίζεται την εναρμόνιση και η Ινδία και η Κίνα υιοθετούν πολύπλευρες νομοθεσίες. Αυτό το ποικιλόμορφο φάσμα σηματοδοτεί την εξελισσόμενη φύση της προστασίας της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς, που καθιστά αναγκαία τη διεθνή συνεργασία και την καθοδήγηση φορέων όπως η UNESCO.

Το ταξίδι στα νομικά τοπία της Γαλλίας, της Αγγλίας και της Ιταλίας, όπως αποκαλύπτεται στο Κεφάλαιο 3, φωτίζει υποδειγματικά μοντέλα νομικών πλαισίων που τιμούν την ακεραιότητα της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς. Η σχολαστική προσέγγιση της Γαλλίας, που αποτυπώνεται από την *Gallica*, αναδεικνύει μια συνέργεια της συμμόρφωσης με τα πνευματικά δικαιώματα και των προσπαθειών ψηφιοποίησης. Το δυναμικό μείγμα νόμων, συμπράξεων και πρωτοβουλιών διατήρησης του Ηνωμένου Βασιλείου αποτελεί παράδειγμα της δύναμης των συνεργατικών προσπαθειών. Η ολοκληρωμένη νομοθεσία της Ιταλίας υπογραμμίζει την αξία της ανοικτής πρόσβασης, των στρατηγικών διατήρησης και των πολιτικών για την ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά.

Οι αναδυόμενες τάσεις και οι μελλοντικές κατευθύνσεις, που διερευνώνται στο Κεφάλαιο 4, αποκαλύπτουν τόσο τις μετασχηματιστικές δυνατότητες όσο και τις προκλήσεις που φέρνει η τεχνολογία. Ενώ η Εικονική Πραγματικότητα, η τρισδιάστατη σάρωση, η Τεχνητή Νοημοσύνη και η αλυσίδα μπλοκ υπόσχονται επαναστατικές εμπειρίες, οι ηθικές ανησυχίες, η μακροπρόθεσμη διατήρηση και οι πολυπλοκότητες των πνευματικών δικαιωμάτων απαιτούν προσεκτική πλοήγηση. Το σήμα κατατεθέν αυτής της εποχής έγκειται στις συνεργασίες που υπερβαίνουν τα σύνορα, καθώς ιδρύματα, κυβερνήσεις και οργανισμοί ενώνονται για να ξεδιαλύνουν νομικές περιπλοκές, να πρωτοπορήσουν σε καινοτόμες στρατηγικές διατήρησης και να εξασφαλίσουν ισότιμη πρόσβαση.

Συμπερασματικά, η νομική προστασία της ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς αποτελεί ένα περίπλοκο μωσαϊκό που υφαίνεται από τα νήματα του δικαίου, της τεχνολογίας, της ηθικής και της συνεργασίας. Απαιτεί συλλογική προσπάθεια για την επίτευξη ισορροπίας μεταξύ διατήρησης και πρόσβασης, για την προώθηση της καινοτομίας με σεβασμό των πνευματικών δικαιωμάτων και για τη δημιουργία ενός τοπίου ψηφιακής κληρονομιάς που θα απηχεί τις βασικές αξίες της συμμετοχικότητας, της αυθεντικότητας και της υπεύθυνης διαχείρισης. Καθώς η κοινωνία ξεκινά αυτό το μετασχηματιστικό ταξίδι, το καθήκον παραμένει σαφές: να διατηρήσουμε τους θησαυρούς του παρελθόντος, να ενισχύσουμε το παρόν και να φωτίσουμε την πορεία προς ένα εμπλουτισμένο μέλλον ψηφιακής πολιτιστικής κληρονομιάς.

Βιβλιογραφία

Aronczyk, M., & Brady, M. J. (2015). Branding history at the Canadian museum of civilization. *Canadian Journal of Communication*, 40(2), 165-184.

Bailey, D., Faraj, S., Hinds, P., von Krogh, G., & Leonardi, P. (2019). Special issue of organization science: Emerging technologies and organizing. *Organization Science*, 30(3), 642-646.

Bently, L., Sherman, B., Gangjee, D., & Johnson, P. (2022). *Intellectual property law*. Oxford University Press.

Blackett, T. (2016). *Trademarks*. Springer.

Blake, J. (2008). Unesco's 2003 convention on intangible cultural heritage. *The implications of community involvement*, 45-50.

Bordier, C. (2023). Gallica: Bibliothèque nationale de France (BnF), <https://gallica.bnf.fr>. *American Journalism*, 40(1), 131-132.

Borissova, V. (2018). Cultural heritage digitization and related intellectual property issues. *Journal of Cultural Heritage*, 34, 145-150.

Brown, S., & Vileikis, O. (2020). ICOMOS 2020 scientific symposium: a legacy. *Historic Environment*, 32(1), 18-35.

Brown, A., Kheria, S., Cornwell, J., & Iljadica, M. (2023). *Contemporary intellectual property: law and policy*. Oxford University Press.

Cathro, W., Webb, C., & Whiting, J. (2001). Archiving the web: The PANDORA archive at the National Library of Australia. In *Proceedings of the Preserving the Present for the Future Web Archiving Conference* (pp. 105-118).

- Choay, F. (2019). *L'allégorie du patrimoine*. Média Diffusion.
- Chroni, A. (2018). Cultural heritage digitization and copyright issues. In *Digital Heritage. Progress in Cultural Heritage: Documentation, Preservation, and Protection: 7th International Conference, EuroMed 2018, Nicosia, Cyprus, October 29–November 3, 2018, Proceedings, Part I* 7 (pp. 396-407). Springer International Publishing.
- Choy, S. C., Crofts, N., Fisher, R., Lek Choh, N., Nickel, S., Oury, C., & Ślaska, K. (2016). The UNESCO/PERSIST Guidelines for the selection of digital heritage for long-term preservation.
- Comes, R., Neamțu, C., Buna, Z. L., Bodi, Ș., Popescu, D., Tompa, V., ... & Mateescu-Suciu, L. (2020). Enhancing accessibility to cultural heritage through digital content and virtual reality: A case study of the Sarmizegetusa Regia UNESCO site. *Journal of Ancient History And Archaeology*, 7(3).
- Corona, L. (2021). Museums and communication: the case of the louvre museum at the COVID-19 age. *Humanities and Social Science Research*, 4(1), p15-p15.
- Dean, R., & Lorenzo, L. (2022). Benchmarking digital preservation with the Digital Preservation Coalition's Rapid Assessment Model: A case study. *Journal of Digital Media Management*, 10(4), 342-349.
- DeSilvey, C., & Harrison, R. (2020). Anticipating loss: rethinking endangerment in heritage futures. *International journal of heritage studies*, 26(1), 1-7.
- Derclaye, E. (Ed.). (2010). *Copyright and Cultural Heritage: Preservation and access to works in a digital world*. Edward Elgar Publishing.
- Devillers, O. (Ed.). (2019). *Le cœur des moulins: Archives départementales de la Gironde*. Ausonius éditions.
- Donaldson, D. R. (2020). Certification information on trustworthy digital repository websites: A content analysis. *Plos one*, 15(12), e0242525.
- Dragoni, M., Tonelli, S., & Moretti, G. (2017). A knowledge management architecture for digital cultural heritage. *Journal on Computing and Cultural Heritage (JOCCH)*, 10(3), 1-18.

- Drahoš, P. (2016). *A philosophy of intellectual property*. Routledge.
- Ferri, F. (2021). The dark side (s) of the EU Directive on copyright and related rights in the Digital Single Market. *China-EU Law Journal*, 7(1-4), 21-38.
- Fjesme, S., Galpin, N., & Moore, L. (2019). British IPO directors, 1891–1911. *Business History*.
- Fink, C., & Maskus, K. E. (2005). Why we study intellectual property rights and what we have learned. *A Co-publication of the World Bank and Oxford University Press*. New York, NY, 10016, 1-15.
- Ciurcina, M., & Grossi, P. (2019). Legge 4 agosto 2017, n. 124. Le modifiche al Codice dei Beni Culturali e del Paesaggio e le novità in materia di riproduzione. *Archeologia e Calcolatori*, 30, 447-450.
- Hall, B. H., & Harhoff, D. (2012). Recent research on the economics of patents. *Annu. Rev. Econ.*, 4(1), 541-565.
- Harrison, R., DeSilvey, C., Holtorf, C., Macdonald, S., Bartolini, N., Breithoff, E., ... & Penrose, S. (2020). *Heritage futures: comparative approaches to natural and cultural heritage practices*. UCL press.
- Hennings, A. (2013). *The National Museum of China: Building memory, shaping history, presenting identity* (Doctoral dissertation).
- Hildebrandt, M., & Koops, B. J. (2010). The challenges of ambient law and legal protection in the profiling era. *The Modern Law Review*, 73(3), 428-460.
- Hrdy, C. A. (2019). The General Knowledge, Skill, and Experience Paradox. *BCL Rev.*, 60, 2409.
- Janse, H. (2023). UNESCO's Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage and the 'goodness criteria'. *Intangible Heritage*, 15.
- Juvêncio, C. H., & Rodrigues, G. M. (2017). Contribution to the history of documentation on Brazil. *Brazilian Journal of Information Science*, 11(1), 1-9.
- Kila, J. D. (2019). Iconoclasm and cultural heritage destruction during contemporary armed conflicts. *The Palgrave handbook on art crime*, 653-683.

- Kioumarsi, M., Plevris, V., & Shabani, A. (2022). Vulnerability assessment of cultural heritage structures. In *8th European Congress on Computational Methods in Applied Sciences and Engineering (ECCOMAS Congress 2022)*. ECCOMAS.
- Kretschmer, M., Furgal, U., & Schlesinger, P. (2022). The emergence of platform regulation in the UK: an empirical-legal study. *Weizenbaum Journal of the Digital Society—special issue: "Democracy in Flux—Order, Dynamics and Voices in Digital Public Spheres"*(forthcoming 2023).
- Koščík, M., & Myška, M. (2019). Copyright law challenges of preservation of "born-digital" digital content as cultural heritage. *European Journal of Law and Technology*, 10(1).
- Lavoie, B. F., & Gartner, R. (2005). *Preservation metadata*. OCLC.
- Lee, E. (2008). Decoding the DMCA safe harbors. *Colum. JL & Arts*, 32, 233.
- Lee, J. A. (2021). Computer-generated works under the CDPA 1988. *Artificial Intelligence and Intellectual Property (Jyh-An Lee, Reto Hilty & Kung-Chung Liu eds, Oxford University Press, 2021), The Chinese University of Hong Kong Faculty of Law Research Paper*, (2021-65).
- Lercari, N., Shulze, J., Wendrich, W., Porter, B., Burton, M., & Levy, T. E. (2016). 3-D digital preservation of at-risk global cultural heritage.
- Li, Z. (2015). The Hague Declaration on Knowledge Discovery in the Digital Age and Its References. *Library Journal*, 34(9), 8.
- Majumdar, S. (2020). Directive (EU) 2019/790 of the European Parliament and of the Council: overhaul of European Union's copyright rules: a study. *Library Hi Tech News*, 37(9), 11-13.
- Martinez, M., & Terras, M. (2019). 'Not Adopted': The UK Orphan Works Licensing Scheme and How the Crisis of Copyright in the Cultural Heritage Sector Restricts Access to Digital Content. *Open Library of Humanities*, 5(1), 1-51.
- Mason, M., & Vavoula, G. (2021). Digital cultural heritage design practice: a conceptual framework. *The Design Journal*, 24(3), 405-424.

- Meng, T. P., & Fook, O. S. (2011). Comparative analysis of whistleblower protection legislations in England, USA and Malaysia. *African Journal of Business Management*, 5(27), 11246.
- Miric, M., Boudreau, K. J., & Jeppesen, L. B. (2019). Protecting their digital assets: The use of formal & informal appropriability strategies by App developers. *Research Policy*, 48(8), 103738.
- Munster, S., Apollonio, F. I., Bell, P., Kuroczynski, P., Di Lenardo, I., Rinaudo, F., & Tamborrino, R. (2019). Digital cultural heritage meets digital humanities. *International Archives of the Photogrammetry, Remote Sensing and Spatial Information Sciences*, 42(2/W15), 813-820.
- Navarrete, T. (2013). 12. Digital cultural heritage. *Handbook on the economics of cultural heritage*, 251.
- Ndhlovu, B., & Rassool, C. (2021). Rethinking the national and the museum at Iziko Museums of South Africa 1. *National Museums in Africa: Identity, History and Politics*, 224.
- Pace, D., & Lambroni, G. (2023). I giornali quotidiani italiani nel Piano nazionale di digitalizzazione. *DigItalia*, 18(1), 24-29.
- Perrigot, R., Watson, A., & Dada, O. (2021). Sustainability and green practices: the role of stakeholder power in fast-food franchise chains. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 33(10), 3442-3464.
- Poulopoulos, V., & Wallace, M. (2022). Digital technologies and the role of data in cultural heritage: The past, the present, and the future. *Big Data and Cognitive Computing*, 6(3), 73.
- Purday, J. (2009). Think culture: Europeana. eu from concept to construction.
- Raza, Z., Mahmood, K., & Warraich, N. F. (2019). Application of linked data technologies in digital libraries: a review of literature. *Library Hi Tech News*, 36(3), 9-12.
- Rizvic, S., Boskovic, D., Okanovic, V., Sljivo, S., & Zukic, M. (2019). Interactive digital storytelling: bringing cultural heritage in a classroom. *Journal of Computers in Education*, 6, 143-166.

Sahoo, J., & Mohanty, B. (2015). Digitization of Indian manuscripts heritage: Role of the National Mission for Manuscripts. *IFLA journal*, 41(3), 237-250.

Schneider, M. (2016). The 1995 UNIDROIT Convention: An Indispensable Complement to the 1970 UNESCO Convention and an Inspiration for the 2014/60/EU Directive. *Santander Art and Culture Law Review*, 2(2), 149-164.

Smith, R. C. (2020). Designing heritage for a digital culture. In *Design Anthropology* (pp. 117-135). Routledge.

Sprigman, C. (2017). Reform (alizing) Copyright. In *Intellectual Property Law and History* (pp. 277-360). Routledge.

UNESCO. (n.d.). Concept of Digital Heritage. Retrieved from <https://en.unesco.org/themes/information-preservation/digital-heritage/concept-digital-heritage>

UNESCO. (2022). Memory of the world. <https://unesco.org.uk/portfolio/memory-of-the-world/>

von Schorlemer, S. (2020). UNESCO and the challenge of preserving the digital cultural heritage. *Santander Art and Culture Law Review*, 6(2), 33-64.

Wilson, I. E. (2019). The UNESCO memory of the World program: Promise postponed. *Archivaria*, 87(87), 106-137.

Wipo. (n.d.). What is Intellectual Property? Retrieved from <https://www.wipo.int/about-ip/en/>